

לחיים!

מערך פעולות בנושא
'עזר החיים ביהדות'

מערך הדרכה בנושא בטיחות בדרכים

כתיבה:

זילות בחיי אדם - מוריה ברוך אושרית מרציאנו / בני עקיבא
קדושת החיים - ציפי והפור / עזרא
החיים בידים שלך - עינת זילברשטיין ואביגיל צדק / אריאל

כריכה:

סטודיו חמי - חמי מיכאלי

גרפיקה:

יוסי שטרן / עזרא
אושרית מרציאנו / בני עקיבא

הוצאה משותפת:

תנועת הנוער עזרא

יפו 234 ירושלים | 02-5371640
hanhala@ezra.org.il | www.ezra.org.il

תנועת הנוער "בני עקיבא"

רח' חזנוביץ 1 ירושלים | 02-5693111
www.bneiakiva.org.il

תנועת הנוער "אריאל"

רח' בזל 3 ירושלים | 02-6510822
tnoa@t-ariel.org

כל הזכויות שמורות * אדר תשס"ז

דבר המערכת

"בקרתי פעם ת"ח גדול, זקן מופלג. הוא לא ראה עוד ושמע רק בקושי. רגליו לא פעלו, ובעל יסורים היה מרוב אבריו הפנימיים, אבל ראשו היה צלול ודיבורו ברור. שאלתיו לשלומי והרגשתו, והוא ענה:

"כדאיים כל יסורים שבעולם רק כדי לחיות! עצם החיים הוא תענוג. התבונן נא בפרפר היושב על פרח ובתולעת הזוחלת בדרכה, בחתול המשתרע בשמש ובכבש הרועה בדשא - כולם מתענגים על חייהם; התינוק שלמד ללכת ורץ בחדרו מקיר אל קיר - הלא הוא כולו תענוג!

מי יפענח לנו את סוד החיים, איזה חומר הוא נושא החיים, וכיצד מתהווים החיים - לעולם לא נדע. כמס הוא לבוראו."

[הרב שלמה וולבה, עלי שור, ח"ב עמ' תרל"ג]

הלואי שידענו כולנו להעריך כך כל רגע ורגע שאנו זוכים בו לנשמת חיים הזורמת בעורקינו. אלא שקשב ומבט לדיוחי החדשות היומיומיים מגלים התייחסות שונה לחלוטין לחיים ולמשמעותם. האלימות הגואה ברחובות עד לכדי רצח; הקלות הבלתי נסבלת של התגובה לפגיעות אויב באזרחי המדינה; הפלות, התאבדויות, וכמובן - תאונות הדרכים, כלי המשחית הגדול ביותר שידענו במדינה, הגובה מחיר של למעלה מחמש מאות הרוגים ואלפי פצועים מדי שנה...

אלה ותיאורים נוספים רבים מחזקים את התחושה שנדרש תיקון משמעותי בהתייחסותנו לערך החיים. חיינו שלנו וחיי זולתנו. התיאורים הללו מבררים גם את הצורך לחזק את הקשר בין התורה לחיים, בין דרכה של תורה לקדושת החיים.

מתוך כך - אנחנו יוצאים ביחד, בכוחות משותפים, למבצע שמטרתו לחזק את המודעות הציבורית בנושא זה. המבצע המעשי - יתנהל ברחובות, ובמקביל, ייבנה בניין רוחני (ומעשי, כמובן) אצלנו בסניפים. לשם כך נכתבה החוברת המונחת בידיכם.

בחוברת שלושה פרקים, בכל פרק רצף של 2-3 פעולות, המתאימות לרמות שונות של קבוצות-שבטים.

בפרק הראשון נברר את משמעות האמרה "סוף מעשה במחשבה תחילה", ונפגש דרך כך בתופעות הקשורות לזילות בחיי אדם, את חלקן הזכרנו קודם.

הפרק השני יעמיק בעניין ערך החיים ביהדות

והפרק השלישי יוביל אותנו לבדוק מהו כוחנו ביצירת שינוי בתחום זה של היחס לחיי אדם בכלל ובתחום הבטיחות בדרכים בפרט.

שימו לב!

הפעולות מחולקות לגילאים באופן רשמי, אך אנחנו מצפים מכם המדריכים לקרוא היטב את רצף הפעולות בכל פרק, ולבחור את הפעולה המתאימה לרמת הקבוצה-השבט שלכם. ולא זאת בלבד, אלא שבתוך הפעולות עצמן מוצעות אפשרויות שונות למתודות הפעלה ולדיון, גם כאן עליכם להפעיל שיקול דעת ולהחליט על מבנה פעולה המתאים לקבוצה-לשבט שלכם. וואגב, מכאן והלאה גלו גמישות לשימושים לא עקביים במונחים שבט/קבוצה, המשמעות תמיד היא אחת, ומשותפת לכל התנועות!

בסך-הכל, אמור כל שבט לעבור רצף של שלוש פעולות, פעולה מכל פרק. העברת הפעולות תיעשה בשבועיים הקרובים, במקביל לפעילות השבטים הבוגרים בצמתים. השבטים הצעירים לא שוקטים בינתיים על השמרים מבחינה מבצעית, ויש להתארגן איתם לעשייה פנימית בסניפים ובקהילה (ראו רעיונות בפעולות שבפרק השלישי).

זהו, מדריכים יקרים!

תודה רבה לכל השותפים בכתיבת החוברת ובהפקתה. ראשית השינוי תתחולל בנו, בתוכנו, בעז"ה, ואנחנו מאמינים שבכוחנו להשפיע הרבה החוצה. אנחנו מקווים שהעבודה המשותפת בין התנועות תוסיף כוח ועוצמה למשימה החשובה הזאת שאנחנו לוקחים על עצמנו, ותביא לקידוש השם בחיים.

לחיים!

שלכם,
ציפי, אושרית ועינת
מחלקות הדרכה

זילות בחיי אדם

 גיל החניכים: חבריא א' (כיתות ד'/ג'-ה')

 מטרת הפעולה:

החניך ילמד כי עלינו לחיות חיים שמיישמים את האמירה "סוף מעשה במחשבה תחילה" כמפתח לחיים טובים יותר.

 מבנה הפעולה:

לימוד משמעות המשפט "סוף מעשה במחשבה תחילה"
הכרה בצורך לעשות דברים, גם אם הם קשים לנו
המחשת חשיבות המחשבה לפני המעשה
סיכום

 מהלך הפעולה:

שלב א' - לימוד משמעות "סוף מעשה במחשבה תחילה"

"סוף מעשה במחשבה תחילה" - בשלב זה נבקש להביא את החניכים להכיר בכך שלכל מעשה שאנו עושים בחיים יש תוצאה. [הכנה - לפניך מספר אירועים המחולקים לפני ואחרי]

לפני	אחרי
יצאתי החוצה בלי מטריה כשירד גשם	הבגדים, התיק, הנעליים ואני נרטבנו
משהו זרק קליפה של בננה על הרצפה	ילד החליק, נפל וירד לו דם מהאף
פספסתי ביעור עם החברה שיושבת לידי	קיבלתי עונש לכתוב סיכום כל ערך ההקשבה
ישנתי מאוחר כי קראתי ספר המתח	לא הצלחתי לקום בבוקר ואחרתי לביה"ס

אפשר להוסיף עוד מקרים מחיי היום יום של החניכים.

נחלק את השבט לזוגות. כל זוג יקבל כרטיס עם סיפור המקרה לפני ואחרי. נביא קצת תחפושות וכל זוג חניכים יציג בפנינו את המקרה שלהם. ניתן להם 5 דקות להכין את המקרה שלהם להצגה בפני השבט. לאחר שהזוגות יסיימו להציג (אפשר להסתפק בהצגת 3 מקרים) נעצור וננתח את מה שראינו.

לדוגמא - הילד שנרטב:

למה הילד נרטב?

האם הוא היה יכול לדעת מראש מה יקרה אם הוא יצא בלי מטריה?

איך הוא היה יכול לשנות את מה שקרה- לשנות את ה"אחרי?"

מביל את החניכים לאמירה כי אני יכול להחליט איך הסוף של הדברים יראה- זה תלוי בי! זה תלוי האם אתכנן מראש או שאתן לדברים לזרום..

במילים אחרות כבר אמרו לפנינו "סוף מעשה במחשבה תחילה". נכתוב את המשפט הזה על בריסטול שהכנו מראש ונתלה אותו בחדר. נבקש מאחד החניכים להסביר את המשפט ונסכם בכך שאת סוף הדברים- את התוצאה ניתן לדעת מראש ולהשפיע עליה עם חשיבה מוקדמת.

שלב ב - הכרה בתורן לעשות דברים גם אם הם קשים לנו

בשלב זה נבקש להביא את החניכים להכיר בכך שיש מעשים שאנו עושים בחיי היום יום למרות שהם קשים לנו. עם כל הקושי אנו מוכנים להתאמץ עבור מעשים אלו משום שהם חשובים. "סוף מעשה במחשבה תחילה"- אני יודע שכדאי לי להתאמץ כי טוב גם אם קשה.

המדריך יכין מראש כרטיסיות של מעשים שונים מחיי היום יום

▪ לשמוע בקול אבא ואמא	▪ לעבור רק ברמזור ירוק
▪ להתפלל בכונה	▪ לדבר אמת
▪ לחגור חגורת בטיחות בזמן נסיעה ברכב	▪ לא לריב עם האחים שלי
▪ לברך על כל דבר שאני אוכל	▪ לחצות את הכביש רק במעבר חציה
▪ לעזור לחבר בשיעורי הבית	▪ לשחק ביושר ובהגינות
▪ לבקר חולים	▪ להגיע בזמן לבית ספר

וכן הרשימה עוד ארוכה..

המדריך יניח את הכרטיסים על הרצפה. המדריך יבקש מכל חניך לבחור שתי כרטיסיות: מעשה שהוא אוהב לעשות / קל לו לעשות בצורה טובה, ומעשה שקשה לו לעשות / הוא רוצה להשתפר בו. המדריך ייתן לחניכים להסתובב החדר ולבחור את המעשים. אם שני חניכים רוצים להתייחס לאותו מעשה הדבר אפשרי בהחלט. המדריך יעשה סבב בין החניכים לשמוע מה קל להם לעשות ומה קשה להם לעשות. המדריך ישאל, אם יש משהו שקשה לי לעשות, למה לי להתאמץ לעשות אותו? המדריך ישאל את החניכים למה להתאמץ לכבד הורים, לעזור לחברים וכו'. המטרה של השלב הזה היא להבין שאנחנו יש דברים שקל לי לעשות ואני עושה אותם בלי בעיה, ובהם אני לא מרגיש קושי. אבל יש דברים שקשה לי לעשות ובעבורם אני צריך להתאמץ- למה? למה לי להתאמץ?

נגיע למסקנה כי אני מתאמץ בגלל שזה הדבר הנכון לעשות אותו. אני מכבד הורים כי כך ריבוננו של עולם ציוה אותי, אני משחק ביושר ובהגינות ועוזר לחברים כדי להיות אדם יותר טוב- בין אדם לחברו וכו'. לכל מעשה שאני עושה יש משמעות. כל מעשה שקשה לי לעשות יש מאחוריו מחשבה שבגלל זה אני צריך להתאמץ ולעשות אותו. למרות הקושי אני מוכן להתאמץ כדי שהחיים שלי יהיו יותר טובים. כדאי להדגיש את הנקודה שריבוננו של עולם מכוון אותנו מהם הדברים שראוי להתאמץ עבורם- המצוות כדי שהחיים שלנו יהיו יותר טובים: כיבוד הורים, ברכות, יושר וכדומה. עבור דבר טוב אני מוכן להתאמץ! זהו שנאמר- "סוף מעשה במחשבה תחילה"

שלב ג - המחשת חשיבות המחשבה לפני המעשה

מטרת הסיפור היא לתת לחניכים דוגמא מחיי היומיום למצב בו איננו חושבים עד הסוף על התוצאות של המעשים שלנו. בכוונה בחרנו סיפור על זהירות בדרכים על מנת להכניס את החניכים למטרת המערך. בסיפור זה נבקש להביא את החניכים לחשוב על התוצאות של המעשים שהם עושים, רגע לפני המעשה ולא רק אחרי המעשה. נספר לחניכים את הסיפור הבא. לפני הסיפור נבקש מהם לחשוב האם הילד הזה הלך על פי אמרת חז"ל "סוף מעשה במחשבה תחילה" האם הוא היה מוכן להתאמץ ולעשות דברים שהוא לא כל כך אוהב כי זה נכון או שהוא העדיף לנהוג בדרך אחרת?

ביום חמישי האחרון חגג דביר יום הולדת 11. דביר מאוד התרגש לקראת יום ההולדת. יש לו הרבה חברים מהכיתה, מתנועת הנוער, מהשכונה, בני דודים ואפילו חבר שעבר דירה לעיר אחרת ויבוא במיוחד ליוםולדת. אמא ואבא הבטיחו לעשות לדביר חגיגת יוםולדת גדולה בחצר הבית בגלל שבשנה האחרונה הוא התאמץ מאוד בלימודיו ושיפר את התנהגותו, חגיגת יום ההולדת היתה מעין פרס למאמץ הרב שהשקיע.

ביום היוםולדת דביר מאוד התרגש, הוריו קנו הרבה ממתקים ואחותו הגדולה הכינה תוכנית משחקים ותחרויות. בשעה חמש כל המוזמנים התחילו להגיע. הייתה יוםולדת נהדרת! הכל היה מושלם – החברים, התחרויות, האוכל ובעיקר המתנות!!

סבא וסבתא הגיעו ליום ההולדת עם אופניים חדשים!! דביר ראה אופניים כאלה בחנות בעיר, הוא אפילו לא העז לבקש אותם מההורים. והנה סבא וסבתא הביאו לו אותם מתנה!! דביר מאוד התרגש והודה להם כמעט 15 פעמים. לפני שסבא וסבתא הלכו הם הוציאו קופסא נוספת. דביר חשב – מה עוד מתנה? הם באמת הגזימו!! סבא הוציא מהקופסא קסדה לרכיבה על אופניים ואמר לדביר – דביר, אני מבקש שתמיד תחבוש קסדה כשאתה עולה על האופניים, גם אם זה לרכיבה קצרה. הכביש מלא סכנות ועליך להיזהר!! דביר הנהן בראשו, במוחו חשב כל החברים יחשבו שאני פחדן לרכב על אופניים עם קסדה, אבל לא אמר דבר.

ביום שישי, מייד עם סיום הלימודים, רץ דביר לביתו לקחת את האופניים לסיבוב. אמא ביקשה שקודם יאכל, יעזור בהכנות לשבת.. בסופו של דבר הצליח דביר לסיים את כל המשימות, הוא לקח את האופניים ויצא החוצה. עלה על האופניים בהתרגשות ונסע למגרש החנייה קרוב לעשות סיבוב. מייד כשהגיע דביר למגרש הוא נזכר שלא לקח את הקסדה, הוא חשב – לא נורא אין עכשיו הרבה מכוניות, זה רק סיבוב קצר. בסיבוב השני שעשה דביר הוא לא שם לב לאבן גדולה שהיתה מונחת על האדמה. הגלגל נתקע ודביר עף מהאופניים.. את השבת העביר דביר עם אביו בבית החולים בגלל זעזוע מוח..

נשאל את החניכים

מה אתם חושבים על ההתנהגות של דביר?
האם הוא נהג לפי הכלל "סוף מעשה במחשבה תחילה"?
למה בחר דביר לא לשים קסדה?
אם הייתם היצר הטוב של דביר – מה הייתם מיעצים לו לעשות?
אם הייתם היצר הרע של דביר – מה הייתם מיעצים לו לעשות?

אפשר לעצור את הסיפור בשלב בו דביר נזכר שהוא לא לקח את הקסדה, לחלק את השבט לשתי קבוצות. חצי אחד יהיה היצר הטוב שיעץ לדביר מה לעשות ומדוע. החצי השני יהיה היצר הרע שיעץ לדביר מה לעשות ומדוע. ואחרי סוף הסיפור לנתח את המקרה.

נסכם

אנחנו רואים שחיי היום יום מביאים לנו הרבה התלבטויות אך צריך לנהוג. האם לעשות את מה שנכון או לעשות את מה שכיף. עלינו לזכור את הכלל שלימדו אותנו חז"ל – "סוף מעשה במחשבה תחילה" על כל מעשה שאנו עושים יש לחשוב קודם האם הוא נכון וטוב או שאני מתבלבל ועושה משהו לא כל כך נכון. לצערנו יש הרבה אנשים שבחרים שלא להפעיל את הכלל "סוף מעשה במחשבה תחילה" ובגלל זה הם מגיעים לתוצאות לא טובות בחיים. כמו אנשים שנוהגים באלימות כלפי אדם אחר, כמו אנשים שגונבים או מרמים. כמו אנשים שנוהגים בצורה לא בטוחה בדרכים ומביאים לתוצאות הרסניות. אנחנו בוחרים לחשוב, לתכנן, לזכור שיש משמעות לכל מעשה שאנו עושים כדי שהחיים שלנו יהיו יותר טובים.

זילות בחיי אדם

 גיל החניכים: חבריא ב' (כיתות ו'-ט')

 מטרת הפעולה:

החניך יבין את הזילות בחיי האדם שקיימת בחברה הישראלית היום

 מבנה הפעולה:

חשיפה לבעיות שונות הקיימות בחברה הישראלית
התמקדות בזילות בחיי אדם כבעיה חברתית
הכרה בנגיעה של כל אחד לזהירות בדרכים
סיכום

1 **מהלך הפעולה:**

שלב א' - חשיפה לבעיות שונות הקיימות בחברה הישראלית

באווירת ימי הבחירות השוטפת את הארץ, נגייס את חניכינו לתעמולת הבחירות. הכנה מקדימה: המדריך יבין שלטים בגודל של שמינית בריסטול, כל שלט יתלה בפינה אחרת של החדר. בכל שמינית יהיה רשום אחד מההיגדים הבאים:

תאונות הדרכים
התמכרות לסמים
הטרדות מיניות

אלימות במשפחה ובחברה
איכות הסביבה
העובדים הזרים

כדאי מאוד, להוסיף ליד כל שמינית בריסטול כתבה קצרה מהעיתון העוסקת בנושא ההיגד. בתחילת הפעולה ירכז המדריך את החניכים במליאה כללית. המדריך יפנה לחניכים ויפתח את הפעולה. עוד כמה ימים אנחנו עומדים בפני בחירות לכנסת. כל מפלגה עסוקה בתעמולת הבחירות, ומשכנעת את הציבור למה כדאי לבחור דווקא בה. כל מפלגה בוחרת איזה ערכים הכי חשובים בעיניה ומה היא רוצה לקדם במדינת ישראל. משהו שם לב על מה כל המפלגות מדברות? איזה ערכים הם בחרו לשים במרכז המצע המפלגתי שלהם? שלום ובטחון והמצב הכלכלי במדינת ישראל. כל המפלגות שמות במרכז את שני הערכים האלו. ואנחנו שואלים זהו? אין עוד דברים שכדאי לדבר עליהם ולקדם במדינת ישראל שנת תשס"ז? המדריך יחלק לכל חניך שתי מדבקות צבעוניות, ויסביר. אנחנו רוצים ליעץ למפלגות שרצות לבחירות איזה בעיות נוספות כדאי לקדם היום במדינת ישראל, רשמנו את הבעיות הללו על שמיניות הבריסטול שתלויות על הקירות מסביב. כל חניך יקום עכשיו, יסקור את רשימת הנושאים הבעייתיים היום, ויחשוב איזה שתי בעיות הכי דורשות טיפול היום, וכדאי למפלגות לצרף את הטיפול בבעיות אלו למצע שלהם. ליד שתי הבעיות האלה ידביק החניך את המדבקה שלו, וכך נדע מהן שתי הבעיות הכי דחופות לצרף למצע המפלגות.

החניכים יסתובבו בחדר ויחליטו איזה שתי בעיות הכי חשובות בעיניהם. המדריך יסכם את מספר המדבקות שקיבל כל היגד, ויניח במרכז החדר על הרצפה את שתי הבעיות שדורגו הכי גבוה- זאת אומרת שהכי הרבה חניכים חשבו שהן הבעיות הבעורות ביותר שצריך לטפל בהם במדינת ישראל תשס"ז.

המדריך יחלק את השבט לשתי קבוצות. כל קבוצה תקבל את אחד ההיגדים שדורגו כבעיה הכי משמעותית שיש לטפל בה היום. (אפשר לשאול את החניכים מי בחר בכל בעיה משתי הבעיות הנבחרות, ועל פי זה לחלק אותם לשתי קבוצות). חניכי הקבוצה יצטרכו לכתוב את מצע המפלגה בקשר לבעיה המוצגת. זאת אומרת לחשוב כיצד נשכנע את הבוחרים לבחור במפלגה בגלל שהיא מטפלת בבעיה כל כך חשובה. כל קבוצה תקבל את הכרטיסייה הבאה שתעזור להם לנסח את מצע המפלגה (המדריך, כדאי שמיד אחרי שהחניכים מחליטים מהן שתי הבעיות הכי חמורות, תשלים מהר בכרטיסיה על איזה בעיה כל קבוצה צריכה לדון).

נבחרתם לסייע למפלגת "ישראל" המתמודדת בבחירות הקרובות לכנסת ישראל. מפלגת ישראל בחרה להוסיף למצע המפלגה את הטיפול בבעיית _____ בנוסף לטיפול בבעיות השלום, הביטחון והעוני.

איך תסייעו?

- ⊗ עליכם לכתוב תשדיר תעמולה המתאר את הבעיה בכל חומרתה וחריפותה
- ⊗ עליכם לכתוב תשדיר תעמולה המסביר לקהל הבוחרים מדוע הבעיה איתה אתם מתמודדים כל כך מפריעה לסדר היום בחברה הישראלית ומדוע חייבים לטפל בה בדחיפות.
- ⊗ תשדיר התעמולה צריך להיות באורך של שתי דקות לכל היותר.

למילוי המשימה ניתן לחניכים 10 דקות. אחר כך ניתן לכל קבוצה להציג את תשדיר תעמולת הבחירות שהכינה.

שלב ב - התמקדות בזילות בחיי אדם כבעיה חברתית

המדריך יכנס את כל החניכים למעגל ויאמר, כל מדינה וחברה של אנשים צריכים לעצור מידי פעם לסוג של חשבון נפש- איפה אנחנו נמצאים, מה עשינו, על מה עבדנו בצורה טובה, מה צריך עוד לשפר, איזה בעיות צריך לפתור... זה מה שניסינו לעשות עכשיו יחד, לכתחילה אמרנו שלא נתעסק עם בעיות הביטחון ועם בעיית העוני כי לפעמים אנחנו נוטים להתעסק רק בבעיות הגדולות שתופסות הרבה מקום בכותרות העיתונים, ולא שמים לב שיש עוד בעיות חמורות ורציניות שאנחנו לא מספיק חושבים עליהם ומנסים לפתור אותם. יש למשהו להוסיף לנו עוד בעיות שמטרידות אותו היום במדינת ישראל? המדריך ישמע מהחניכים בעיות נוספות שמטרידות אותם. המדריך יאמר, אותי מטרידה בעיה ערכית שבאה לידי ביטוי בהרבה צורות היום במדינת ישראל. אשמח אם נעסוק בה בדקות הקרובות.

המדריך יניח על הרצפה את ההיגדים הבאים :

⊗ הפלות	⊗ מאבק משפטי ל"המתת חסד"
⊗ אלימות במשפחה	⊗ אדישות לפיגועים
⊗ אלימות בחברה	⊗ תאונות דרכים
⊗ התאבדויות	

המדריך יאמר, בואו ננסה למצוא מכנה משותף לכל הבעיות הכתובות על הרצפה. מה הבעיה המרכזית שגורמת לכל הבעיות האלו.

המדריך יאסוף את תשובות החניכים וינסה לכונן אותם להכיר בכך שהבעיה המרכזית שגורמת לכל הבעיות הללו היא ירידה בערך חיי האדם וזלזול בערך החיים.

אך זה בא לידי ביטוי? אם קל בעיני להוציא סכין ולדקור את האדם שעומד לפני בתור רק בגלל שהוא עקף אותי, סימן שאני לא מכיר בערך העליון של החיים. אם אני חי בחברה שבה האלימות במשפחה גואה, ונשים וילדים רבים חיים תחת איום נפשי ופיזי מתמיד- מה זה אומר על היחס שלנו כחברה אל חיי בני המשפחה שלי? אם אני ממשיך את סדר היום הרגיל שלי, מבלי להרכין ראש כשאדם נרצח בפיגוע (או אפילו רק נפצע בפיגוע) סימן שאני לא קולט מהו אובדן של חיים. אם אני חי בחברה שנאבקת לתת לחולה שמצבו אנוש או קשה ושהסיכויים להחלמתו

קטנים- למות ולהפסיק את הניסיונות לטפל בו, ואני עוד קורא לזה המתת חסד- כאילו החסד הוא לאפשר למישהו למות ולא לעזור לו לחיות- מה זה אומר על ההערכה שלי כלפי החיים? אם אני חי במדינה שבה מתבצעות כ 20,000 הפלות מידי שנה (ורובם המוחץ שלא בגלל מום קטלני בעובר) מה זה אומר על היחס שלי לחיים חדשים שנולדים בעולם? אם במדינת ישראל מתאבדים כ-500-400 בני אדם, ויש אומרים שהמספר המדויק הוא פי 3 מזה.. כש 5000 בני אדם מנסים להתאבד ולא מצליחים, מה זה אומר על אהבת החיים בחברה שלנו? אם אני חי בחברה בה יש כ 18,000 תאונות בשנה עם כ-500 הרוגים, כ-2500 פצועים קשה ו 34,000 פצועים קל, כבר כמה שנים ללא הצלחה לרדת במספר תאונות הדרכים.. מה זה אומר עלינו?

המדריך יפתח דיון שמטרתו לעורר בחניכים את המודעות לזילות בערך חיי האדם.

איזה תחושה / הרגשה עולה בכם כשרואים את כל הנתונים הללו?
יש לכם דוגמאות נוספות, מחיי היומיום שלכם לזלזול בחיי אדם?
מה כל הנתונים האלה אומרים על היחס שלנו, של החברה הישראלית לערך החיים, לקדושת החיים?
מה חומרת הבעיה ביחס כזה לחיים, לפי דעתכם?
מאיפה מבע יחס כזה של זלזול בחיי האדם?

המדריך יסכם את הדיון ויאמר כי תופעות אלו משקפות יחס בעייתי כלפי החיים בחברה שלנו. מעשי היום-יום שלנו, ההתייחסות שלנו לידיעות שונות בעיתון מבטאת יחס אדיש כלפי פגיעה בחיי אדם, פגיעה או מוות. חשוב להבין שגם אם אני לא פוגע בחיי האחר בפועל, עצם העובדה שזו תופעה רווחת לצערנו בחברה הישראלית, מלמדת שיש פה פגם מוסרי שעלינו לתקן אותו. אדישות כלפי ידיעות כאלו ואחרות בעיתון או אפילו צורת התבטאות כמו "אני אהרוג אותך" כלפי חבר נובעת מאותו השורש של חוסר הבנה עד כמה חיי האדם הם מתנה מופלאה וערך עליון. הניסיון להבין את שורשי התופעה, מדוע אנו בחברה המערבית בכלל נוטים לזלזל בערך חיי האדם, יוביל אותנו למסע ארוך שעיקרו בירור ערך חיי האדם. חשוב להבין שכשאדם לא מבין מה משמעות חיו, עד כמה החיים הם מתנה מופלאה שחנן אותנו בה ריבונו של עולם, אז יש נטייה לזלזל בחיים ולראות בהם דבר של מה בכך. זהו בירור ארוך שנטעם ממנו בפעולה הבאה העוסקת בהבנת ערך קדושת החיים.

שלב ג - הכרה בנגיעה של כל אחד לזהירות בדרכים

בשלב זה נבקש לחשוף את החניכים למטרת המערך- המלחמה בתאונות הדרכים. נעורר אותם לשים לב כמה אנחנו בחיי היום-יום מעגלים פינות בכל הקשור לשמירה על הבטיחות בדרכים, וזה אפילו כשאין לנו רישיון. המדריך יחלק את הכרטיסיות הבאות למספר מתנדבים ויבקש מהם להכריע מה היו עושים:

קמתי מאוחר, מה לעשות השעון לא צלצל..
המבחן הארצי במתמטיקה מתחיל בדיוק בשמונה בבוקר, בגלל זה התחלנו היום בשבע וחצי כדי שנספיק להתפלל.. השעה כבר שמונה ועשרה, אני מאחר למבחן ומפסיד זמן יקר.. גם ככה אני מת מפחד ממנו. אוף מה רמזור אדום עכשיו? אין אף מכונית, הכביש ממש ריק.. לחצות ולהרוויח עוד שתי תרגילים במבחן או לחכות עוד שתי דקות עד שיתחלף לירוק??

כשאני עולה לאוטו ומתכוון לנסיעה, הדבר הראשון שאני עושה הוא:
לתפוס את המקום הכי טוב / לבחור מוזיקה שאני אוהב /
לשבת בנוח / לשים חגורת בטיחות
האם אני זוכר לשים חגורה / צריכים להזכיר לי לשים חגורה??

אנחנו גרים ליד כביש די מרכזי ועמוס מכוניות. מול הבית שלנו, במדרכה ממול יש מכולת. אבל מה הבעיה שאין מעבר חציה מול הבית שלנו.. צריך ללכת עד הרמזור.. לחכות לרמזור ירוק.. לחצות את הכביש.. ללכת עד המכולת.. ובחזרה.. אגיד לכם את האמת לפעמים לא בא לי לעשות את כל הסיבוב הזה בשביל שקית חלב אז אני מקצר את הדרך וחוצה בלי מעבר חציה ובלי רמזור ירוק.. מה אתם הייתם עושים?

לאחר שלוש הדילמות יסכם המדריך את השלב הזה ויאמר כי היחס שלנו אל הבטיחות בדרכים הוא פועל יוצא של היחס שלנו לחיים שלנו. נכון שבאופן מודע אנחנו לא מבקשים לזלזל בחיינו כשאנו חוצים באור אדום, או חותכים במעבר חציה אבל זו נקודה למחשבה מה הקשר בין שני הדברים..

מדריך: מצורף כנספח מאמר של הרב שלמה אבינר "סע לאט" העוסק ביחס הנכון לתאונות הדרכים להעשרתך.

סיכום

בפעולה זו בקשנו להסתכל בזווית רחבה על תופעה מוסרית קשה שקיימת בחברה שלנו והיא היחס לחיי האדם. ראינו מספר ביטויים לתופעה זו וניסינו לחשוב יחד כיצד אנו כשבט מרגישים כלפי תופעה זו ומאיפה היא נובעת. בסיום הפעולה התייחסנו לתאונות הדרכים כביטוי מעשי בחיי היום יום הפרטיים שלנו ליחס לא נכון לחיים, גם אם באופן לא מודע. בפעולה הבאה נעסוק בבירור ערך חיי האדם על מנת להעמיק ולהתחזק ברצון לשמור על חיינו וחיי הזולת.

עבירה על חוקי התנועה - עבירה היא הרב שלמה אבינר

אין זה עניין חוץ-דתי. אם אינך נוסע בזהירות, עברת על התורה, גם אם לא קרה דבר. גם אם לא נתפסת על ידי שוטר, יש לך חשבון עם ריבוננו של עולם.

זאת דרכו לכבד את הזולת, לא לתת לאחרים לחכות לו. גם אתה מלך - ישראל בני מלכים.

יש פלפלים חולניים: שמא מותר 'לחתוך' אור אדום בשלוש בלילה כשהכביש ריק? לא! וכי להלכה אתה מתייחס כך ואומר: שמא אטלטל מוקצה ולא יקרה לי כלום. אינך בוחן כל מקרה לגופו, אלא אתה מקבל את עקרון ההכללה, המכונה "לא פלוג". כך הוא גם בחוקי התנועה. לא יתכן שהם יהיו מורכבים, מסובכים ומפורטים יתר על המידה, כך שכל מקרה יצטרך לניתוח עמקני. אל תתחכם, אלא הקפד כמו על הלכות וכמו על הוראות רופאים.

אמר רופא ברוסיה: החולים כאן, בבית החולים, אינם רוצים להתרפא, אינם מקפידים על ההוראות, מלבד אחד, ליפקין, הוא מקפיד על ההוראות כמו על הדת שלו. היה זה רבי ישראל ליפקין מסלנט.

התייחס להוראות "רופאי התחבורה" כמו לדת שלך, באותה דייקנות. 50 קמ"ש זה 50 קמ"ש, כמו שכניסת השבת היא בדיוק.

אל תזלזלו! אמנם קובעי חוקי התחבורה אינם תלמידי חכמים. אך התורה אמרה: "ונשמרתם", וקביעת הפרטים היא בידי המומחים. בכגון זה אומרים: הן הן גופי תורה (אבות ג כג), כלומר עניינים מעשיים בעלי השלכות ומשמעויות של תורה. כך חוקי התחבורה מאפשרים לנו לקיים מצוה גדולה של "ונשמרתם" - לנו ולאחרים.

אשרי הנשים שהנן זהירות יותר בנהיגה. ייתכן שיש אצלן יותר תאונות זעירות כשפשופ בשעת חניה, אבל תאונות חמורות וקטלניות חלילה, נמצאות בעיקר אצל גברים. על כל פנים, כולנו צריכים להיזהר, לנסוע לאט ולהקפיד על חוקי התנועה.

חוקי התנועה אינם סתם חוקים אשר בודו אנשים מלבם כדי להטריח את הנהגים. אלו הם חוקים הגיוניים, בין-לאומיים, שנגזרו מן הנסיון. כמובן, לא כל העובר על חוקי התנועה, בהכרח נפגע, ב"ה. אבל סטטיסטית, עבירות אלה מגבירות מאוד את הסיכון. על כן אנו אומרים לך: אל תיקח סיכון, אפילו קטן, כי הוא אינו כל כך קטן. תאונות דרכים הן יותר מסוכנות מהמחבלים ימח שמם, והן קוטלות כל שנה כשש מאות איש, ד' ירחם. בנוסף, עשרים אלף פצועים קשה, כאלו שאינם משתקמים אף בעזרת פרוטזה.

סע לאט. גם סימון המהירות המותרת אינו שרירותי, אלא נבדק על פי אמות מידה בין-לאומיות. שוב, לא כל הנוסע מעל המהירות המותרת, כבר נפגע בתאונה, ב"ה. אך ההפך הוא הנכון: התאונות נגרמות על פי רוב עקב עברות על חוקי התנועה: נסיעה במהירות מופרזת, עקיפה מסוכנת, אי עצירה בתמרור עצור, חציית קו לבן מפריד וכדומה. לכן, התרגל לצאת יותר מוקדם ולהגיע יותר מוקדם. עמידה בזמנים היא נימוס המלכים, אומר הפתגם.

בו, אלא שהוא בבחינת רודף, בהיותו מסכן נפשות. אמנם אין כוונתו לרדוף, אך יש גם דין רודף שלא מדעת.

לנסוע לאט זו תרבות, זה אופי. אפשר לשים קלטת עם דברי תורה, עם דברים מעניינים עם מוסיקה - ולנסוע ברוגע.

גם הטרימפיסטים, לפעמים רועדים מפחד. שמא תאמר: למה עלו? אכן, לו ידעו - לא עלו! אומר הרמב"ם שהחכם, כשם שהוא ניכר במעשיו ובמידותיו, כך הוא ניכר בהילוכו, והוא הדין - בנסיעתו. "ולא ירוץ ברשות הרבים וינהוג בשגעון" (הלכות דעות ה ח, מהדורת הרב פרנקל). אחרים יראו ויעשו כמוך.

אין זה עניין חוץ-דתי. אם אינך נוסע בזהירות, עברת על התורה, גם אם לא קרה דבר. גם אם לא נתפסת על ידי שוטר, יש לך חשבון עם ריבוננו של עולם.

התייחס לכך כמו אל הלכה. כמובן, בשולחן ערוך לא מדובר על תאונת רכב, שם מדובר על תאונה עקב דהירה על סוס (שו"ע חו"מ שעח ח-ט). מה לי סוס, מה לי רכב? - אדרבא, רכב יותר מסוכן.

שים לב, גם מי שהרג בשגגה, נקרא בתורה רוצח (דברים יט ג). הוא אשם בכך שאינו מכבד חיי הזולת, ואינו מתנהג בחרדת קודש במצבים העלולים לגרום נזק לזולת, לכן מגיע לו עונש.

יש להכריז מלחמת חרמה נגד המזלזלים בזהירות בדרכים ולשלול רשיונו של כל עובר על חוק. זה נראה כאכזריות, אך באמת זו רחמנות גדולה של התמימים. גם דין עיר מקלט וגואל הדם הוא מהדינים המוסריים ביותר, כי בזכותו האדם ייזהר. ידידי היקר, סע לאט!

(מתוך אתר "כיפה", 03/1/18 למיניינים)

פעם נסעתי עם קצין ברכב צבאי. הטלפון הסלולרי שלו צלצל. הוא עצר בצד והשיב: כן המפקד! שאלתי: עצרת מפחד קנס או בגלל עצם הדבר? השיב לי: זה לא קנס אצלנו, אלא שלילת רשיון, אך לא בגלל זה עצרתי אלא משום שזה מסוכן, זה שיעור שלמדנו בדם.

יש להתייחס לחוקי התחבורה ברצינות, כמו לחוקים של תורה - ונשמרתם. זה באמת מסוכן. בזמנו אמר מרן הרב קוק שאם היה סנהדרין, היה אוסר נסיעה ברכב, מלבד עניינים חיוניים כצבא, משטרה, אמבולנס. אמרו לו: זה יוריד את איכות החיים, השיב: איכות החיים שלך אינה דוחה את החיים של זולתך (ליקוטי הראיה ב 42).

אדם ירא שמים יתייחס לענייני נסיעות כאל עבודת ד'. כולל הנימוס. מישהו רוצה לעקוף אותך? אל תהפוך לאלים, תקיף ועקשן. זוז הצידה ותן לו ובחיוך. עשה חסד! מה זה שונה מהולך רגל המבקש ממך לפנות דרכו?

אל תתייחס לחוקים כהטרדה אלא כאל הזדמנות לעבוד את ד', כמו שכל חוקי התורה הם גם חובה וגם זכות. הם אמנם עול, אך עול אהוב. אתה נכנס לרכבך וחושב: לשם ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתא, אני מוכן ומזומן לקיים מצוות. לקיים את מצות "ונשמרתם", את המצוה להיות אדיב, את המצוה להיות סבלן, "והלכת בדרכיו" - ונסעת בדרכיו.

מי שעובר על חוקי התחבורה עובר גם על חוקי התורה. הגאון הרב יצחק יעקב וייס פסק שהנוסע במהירות מופרזת, יש לו דין רודף (שו"ת מנחת יצחק יח קמח). כמובן, הוא לא התכוון שיש לירות

זילות בחיי אדם

 גיל החניכים: חבריא ג' (כיתות ט' ו' י"ב)

מטרת הפעולה:

החניך יבין את התופעה בחברה הישראלית בכלל, המזלזלת בחיי אדם.
החניך ינסה להבין מאיפה נובעת הבעיה, ואיך היא משפיעה על כל חיינו.

מבנה הפעולה:

מודעות לנתונים המעידים על חוסר ערך לחיים
הכרה כי ניתן להצליח בחיים גם עם נתוני פתיחה קשים
הבנת האחריות שלנו על חיינו
סיכום

מהלך הפעולה:

שלב א' - מודעות לנתונים המעידים על חוסר ערך לחיים
נכתוב ע"ג בריסטולים נתונים סטטיסטיים בחברה הישראלית:

20000 הפלות מידי שנה (רובם לא של אובדים בעלי מומים)

400-500 מתאבדים כל שנה

18000 תאומות בשנה בהם 500 הרגומ, 2500 פצועים קשה ו-34000 פצועים קל.

50000 נסיבות התאבדות כל שנה! (ללא הצלחה)

ננסה לעמוד על המשותף לכל הנתונים האלה. מביל את הדיון למקום בו נמצאים שורשי הדברים, זלזול בערך החיים, חוסר הבנה של המשמעות מזה אומר שאני חי.
האדישות הגדולה שאנו נמצאים בה ביחס לחיים של הסובבים אותנו, היכולת לשמוע בחדשות שהיה פיגוע ובמידות גדולה מידי לעבור לסדר היום. לקבל הודעת טקסט "להתפלל לרפואת" ובקושי להתייחס אליה. התחספסנו, אנחנו בקלות מידי מוכנים לוותר על החיים של הסובבים אותנו. ערך החיים לא מספיק יקר בעינינו!!
*את השלב הזה ניתן לעשות במקום כפתיחה כסיכום הדברים.

שלב ב' - הכרה כי ניתן להצליח בחיים גם עם נתוני פתיחה קשים

נניח בארבעת פינות החדר רקע, עבר של דמויות מהאנציקלופדיה בלי לשים את שמות האנשים. (מופיע בניספחים)
נבקש מכל קבוצה לכתוב איך הם רואים את עתידו של האדם שזה עברו?
אחרי שכל קבוצה תקריא את מה שכתבה נציג את הדמויות המקוריות. (מהאנציקלופדיה) נעורר דיון:
איך למרות העבר הלא מזהיר הגיעו האנשים האלה לגדולות?
למה אנחנו כשקראנו את עברם לא חשבנו שזה יהיה הסוף?
מה המשותף לכל האנשים האלה שהצליחו למרות הכל?

הדין כולו יוביל למקום בו האנשים החליטו לקחת אחריות על חייהם, הבינו שאף אחד לא יתקדם או יחיה בשבילם, ויותר מהכל הם הבינו שלכל מעשה שהם יעשו תהיה השלכה גדולה אח"כ...

שלב ג' - הבנת האחריות שלנו על חיינו

נחזור חזרה למעגל ונקרא כל פעם בשם של חניך, החניך יצטרך להשלים את המשפט שהתחלנו לדוגמא: "נכוותי מהתנור כי..." רוב החניכים באופן אוטומטי ישלימו את המשפט "התנור היה חם". האמת שיש הרבה תנורים חמים ולא כל פעם שהתנור חם אני נכווה ממנו, נכוותי מהתנור כי נגעתי בו כשהוא היה חם. אנחנו לא שמים לב עד כמה (גם בדברים הכי קטנים) אנחנו לא לוקחים אחריות. (עוד משפטים יופיעו בנספחים)

נלמד עם החניכים את המדרש רבה על רות פרשה ה (מופיע בנספחים) אין הכוונה במדרש שהאנשים עשו את הדברים לשם הפרסום אלא, שלאדם אין יכולת לדעת-בזמן עשיית המעשה כמה המעשה שלו משפיע, ולכן מסיים שם המדרש אדם צריך לחיות בתודעה שכל מעשה שהוא עושה אליו הנביא כתבה והקב"ה ומלך המשיח חותמה... לכל החלטה כל מעשה כל עניין הם משמעותיים מאוד, אנחנו צריכים לדעת לחיות בתודעה שהחיים שלנו גדולים, ולכן כל מעשה בהם חשוב וגדול. וכל זריקת אחריות, טשטוש ערכם, חספוס ואדישות לנעשה סביבנו ואצלינו מקטין את החיים, מזלזל בהם, וגורם לנו לחוסר רצינות.

עם חניכים ברמה גבוהה ניתן ללמוד עוד מקורות מהרמב"ם על אחריות האדם לגורלו ומעשיו, ועל עקרון התשובה בו האדם מודה ש"אין שום עניין אחר שיש להאשימו על החטא ותוצאותיו כי אם אותו בעצמו". (שמונה פרקים, או אפשר גם ללמוד מאורות התשובה)

נסכם

החברה המערבית היום נוטה לראות את האדם העכשווי, מה אתה רוצה עכשיו? לא מתחשבת בתוצאות אלא במה קורה כרגע, האמת שזה לא המצאה של החברה המערבית היום, אם נסתכל אחורה בימים אלו אנו קוראים את מגילת אסתר- אחשוורוש גם כן נמצא בתרבות הזו שאם המלכה לא באה כאן ועכשיו אז הורגים אותה, וכל המגילה כולה בנויה על השקר הזה של לעשות "כרצון איש ואיש" זאת אותה תרבות שלנו שכשמתפקחים ממנה פתאום לא מבינים מה עשית- איך עשית כזה דבר נורא, איך שלפת סכין בגלל ריב על בחורה... למה נהגת על מהירות כזאת בכביש? איפה היתה האחריות שלך? ההסתכלות שלך קדימה... אדם רציני- הוא אדם רצוני, אדם שעובד עפ"י הרצון אדם חושב, אדם שכל כוחות הנפש פועלים עם הרצון והרצון כמובן הוא לטוב... הוא לא אדם של בערך, יש אצלו ערך לכל מחשבה ולכל מעשה.

- נספח א -

1. נולדה בטוסקומביה במדינת אלאבאמה שבארה"ב לפני שמלאו לה שנתיים חלתה במחלה קשה שהרסה את חושי הראיה והשמיעה שלה. כתוצאה מכך לא למדה לדבר והעולם נחסם בפניה. במשך 5 שנים גדלה בלי כל חינוך.

הדמות: קלר הלן אדמס, כשמלאו לה 10 שנים ידעה לדבר רק בשפת הסימנים, בגיל 16 ידעה לדבר יפה והתקבלה לאוניברסיטה, בשנת 1804 סיימה את לימודיה בהצטיינות. בימי מלחמת העולם ואחריה עמלה קשות למען חיילים שהתעוורו במלחמה חברה שורה של ספרים אוטוביוגרפיים ספרה "קורות חיי" תורגם גם לעברית.

2. קיבל רק חינוך מועט בילדותו, בעודו ילד התפרנס למחייתו ממכירת עיתונים ברכבת

הדמות: אדיסון תומס אלוה- ממציא אמריקאי, המציא מכשיר לרישום המצב בבורסה על אדיסון הועתרו הרבה אותות חיבה וכבוד.

3. נולד בחווה בקנטאקי אביו שהיה מחוסר אמצעים נדד ממדינה למדינה. זמן רב ישב ביערות ושם היה הילד ליערן וחוטב עצים. זכה רק בחינוך מועט בבתי הספר הנידחים שבאזורי היערות.

הדמות: לינקולן אברהם- נשיא ארה"ב. הציל את ארה"ב מהפירוק הצפוי לה לאחר שמדינות הדרום פרשו מהאיחוד.

4. נולד עם לקויי שמיעה כבדים לאבא שיכור ואמא חולה, בגיל צעיר נקרא לעזור בפרנסת הבית לאחר שאימו נפטרה ומצבו של אביו השיכור הורע מיום ליום.

הדמות: בטהובן לודוויג ון. מגדולי המלחינים בכל הדורות השפיע יותר מכל אדם על המוסיקה הסימפונית ה-5 וה-9 שלו נחשבות למעלות ביצירות המוסיקליות.

- נספח ב -

משפטים להשלמה:

- ✓ נכוני מהתמור כי
- ✓ לא יצאנו לטיול כי
- ✓ הייתי רעב היום כי
- ✓ אחרתי את האוטובוס כי
- ✓ נכשלתי במבחן כי
- ✓ אני חולה כי

כמובן שניתן להוסיף ולשנות משפטים ככל העולה על רוחכם, יש כאן משפטים שעליהם אנחנו רגילים לקחת אחריות וגם כאלה שלא.

- נספח ג -

"אמר רבי יצחק בר מריון בא הכתוב ללמדך שאם אדם עושה מצווה יעשנה בלבב שלם שאלו היה ראובן יודע שהקב"ה מכתוב עליו וישמע ראובן ויצילהו מידם בכתפו היה מוליכו אצל אביו ואילו היה יודע אהרון שהקב"ה מכתוב עליו הנה הוא יוצא לקראתך – בתופים ובמחולות היה יוצא לקראתו ואילו היה יודע בועז שהקב"ה מכתוב עליו ויצבות לה קלי ותאכל ותשבע ותותר – עגלות מפותמות היה מאכילה. ר' כהן ור'הושוע דסכנין בשם ר' לוי לשעבר היה אדם עושה מצוה והנביא כותבה ועכשיו כשאדם עושה מצוה מי כותבה – אליהו כותבה ומלך המשיח והקב"ה חותם על ידיהם הדה הוא דכתיב 'אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו וגו'..."

מדרש רות רבה

כדאי לעיין בספרו של הרב אבינר על מגילת רות בפירושו "ותאכל ותשבע ותותר"

קדושת החיים

 גיל החניכים: חבריא א' (כיתות ג'-ה')

 מטרת הפעולה:

החניך יכיר בערכם של החיים על פי היהדות

 מבנה הפעולה:

הכרה בערך החיים באופן כללי
לימוד משמעות החיים בעולם היהודי בפרט
סיכום

1 מהלך הפעולה:

שלב א' - הכרה בערך החיים באופן כללי

משחק הביצה - כל חניך מקבל ביצה. בכל שלב יש לחניכים אפשרות למלא משימה באמצעות הביצה ולקבל נקודות, כל חניך מחליט אם למלא את המשימה או לא. משלב לשלב קושי המשימות עולה ובמקביל מספר הנקודות עבור מילוי המשימה בהצלחה גדל.

דוגמאות למשימות:

להעביר מיד ליד	מסירות בין שתי בנות
לצייר ציור על הביצה	לזרוק ולתפוס ביד אחת
ללכת עד סוף החדר כשהביצה על כפית בפה	להעביר מיד ליד בעיניים עצומות
לסובב את הביצה על הרצפה	מסירות בין שתי בנות בעיניים עצומות

מילוי משימה אמנם מזכה בנקודות, אבל תמיד צריך לוודא קודם שהביצה לא תישבר (ואז נצא מהמשחק לגמרי). כך גם בחיים - יש לנו את החיים (הביצה...) ויש לנו משימות למלא (מצוות, השליחות שלנו בעולם וכו'). לפני המשימות, צריך לשמור על החיים עצמם, אבחנו לא מאבדים את חיינו, מודעים לחשיבותם וערכם, ולא לוקחים סיכונים סתם. נכון שמי שרק ישמור על הביצה ולא יעשה אף משימה - גם לא יזכה כלל בנקודות, וכך גם מי ש"רק ישמור על חייו" ולא יפעל, אבל צריך לשמור על חיינו כבסיס ראשוני ומהותי. אומנם ישנן 3 עבירות של ירהג ובל יעבור (עבודה זרה, גילוי ערוות, ושפיכות דמים), אבל זו סוגיה מורכבת ולא כדאי להיכנס לזה עם החניכים. אם הם מזכירים את הנושא, מומלץ להתייחס בקצרה לכך שבמקרים אלו ישנו דין מיוחד שמבטל מההשלכות של עבירות אלו.

שלב ב' - לימוד משמעות החיים בעולם היהודי בפרט

תחרות בין שתי קבוצות - כל קבוצה מקבלת כרטיסיות שעל כל אחת מהן כתובה מילה (בספח). על החניכים להרכיב מהמילים חמישה פסוקים העוסקים בערך החיים. הקבוצה הראשונה שסיימה - ניצחה. כדי להקל על החניכים (אם צריך), ניתן לתת להם רמזים למקורות של הפסוקים (גימטריה, כתב מראה, א"ת ב"ש, כתב מחובר, שילוב ציורים, וכו') ותנ"ך. אחרי שהם ימצאו את הפסוקים, יהיה להם קל יותר לסדר את הכרטיסיות.

- ✓ "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם" (דברים ד' טו)
- ✓ "לא תעמוד על דם רעך אני ה'" (ויקרא יט' טז)
- ✓ "כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפול הנפל ממנו" (דברים כב' ח')
- ✓ "שופך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלוהים עשה את האדם" (בראשית ט' ו')
- ✓ "ויברא אלוהים את האדם בצלמו בצלם אלוהים ברא אותו" (בראשית א' כז)

דיון בעקבות הפסוקים:

מדוע יש עיסוק בשמירת החיים במצוות התורה?
 מהו הערך המוסף של החיים בתפיסה היהודית?
 למה אנחנו חייבים לשמור על חיינו, ועל חיי אחרים?
 האם ידענו ששמירת החיים היא מצווה (כמו שמירת שבת, כיבוד הורים, איסור גזל, וכו')?

סיכום

ראינו שלחיי האדם ישנה משמעות וחשוב לשמור עליהם. למדנו שביהדות יש לחיים ערך גדול וישנן מצוות רבות ופסוקים רבים (שאנחנו נפגשנו רק עם חלקם הקטן) העוסקים בשמירה על החיים והימנעות מפגיעה בהם. הסיבה המרכזית ליחס החשוב כ"כ לחיים היא הבריאה האלוהית, צלם אלוהים שנמצא באדם. כל פגיעה באדם אחר (או בעצמי) היא פגיעה בצלם אלוהים שבו (או בי).

ניתן להרחיב מעט באמצעות הסיפור הבא (לחלק כציפור / להציג / לספר ברגש וכו'):

קטוף בי גושאל עשב או פרי, שיכול לגדול או אצמו כי אין לך עשב מאטה שאין לו מלא מאטה האומר לו גדל! כל ציץ עשב אומר דברי, כל אבן אושה סוד, כל בריה אומרת שירה. הדברים שיצאו מאב טהור וקדוש ניקקו עמוק באבי, ומאז הגאלי אהרניש ביוגר אג מידת הגמלה על כל דברי"	כאב ר' אריה און בצכונליו "צכרני ימים מקדם משנה גרס"ה, שצכרני במסדי העליון יבדוק שמו אפואל על אדמת הקודש ביפו. שיגרני בראשונה את פני רבנו הראי"ה קוק זצ"ל... אגרי מנהג גדולה יצא רבנו, כדרכו בקודש, אשור בשדה ואני נלווה אליו. בדרכי קטפתי איזה עשב או פרי. הצדעצד רבנו. ואמר לי בנתי: האמן גאמין אי שמימי נצהרני אבאני
--	---

(מחוק: מלאכים כבני אדם / עמ' 240)

אם זה היחס שמלמדנו הרב קוק לדומם ולצומח, קל וחומר מה צריך להיות יחסנו לחיי של האדם, נזר הבריאה.

- נספח -

לנפשותיכם	מאוד	ונשמרתם
על	תעמוד	לא
אני	רעיד	דם
תבנה	כי	ד'
ועשית	חדש	בית
ולא	לגגך	מעקה
בביתך	דמים	תשים
הנופל	יפול	כי

דם	שופך	ממנו
דמו	באדם	האדם
בצלם	כי	ישפך
את	עשה	אלוקים
אלוקים	ויברא	האדם
בצלמו	האדם	את
ברא	אלוקים	בצלם
		אותו

קדושת החיים

 גיל החניכים: חבריא ב' (כיתות ז'-ח/ט')

מטרת הפעולה:

החניך יכיר בערכם של החיים על פי היהדות

מבנה הפעולה:

פתיחה

המחשה כי אין יכולת לוותר על מה שאינו שלך
הבנה כי החיים הינם פיקדון מהקב"ה ועלינו לשמור עליהם
הדגמת חשיבות החיים במקורות
סיכום

1 מהלך הפעולה:

שלב א' - פתיחה

פריסת פלקט גדול ועליו הפסוק "רק הישמר לך ושמור נפשך מאוד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך והזדענתם לבניך ולבני בניך" (דברים ד' ט').
החניכים כותבים מסביב לפסוקים אלו נושאים לדעתם קשורים לציווי הזה (בקבוצת גדולות ב"ה עדיף לתת לחניכים פתקים קטנים עליהם יכתבו את הנושאים השונים, ביחידים או בקבוצות, ואח"כ לפזר את הפתקים על הפלקט).
מקריאים את הנושאים שנכתבו, ניתן לערוך דיון קצרצר מה בעיני הקבוצה כולה נראה קשור ומה לא. מן הסתם, רוב החניכים יקשרו את הפסוק לשמירה על מצבו הרוחני של עם ישראל, זכירת הניסים שנעשו לנו, מצוות ה' וכו'.
נחזור לפסוק זה בהמשך הפעולה בעז"ה.

שלב ב' - הכרה כי אין יכולת לוותר על מה שאינו שלך

"זה לא שלי" - במרכז מונחים חפצים ומוצרים (אפשר פתקים עם שמות, ואפשר להביא ממש את הדברים). ממנים צוות שופטים ועורכים מכירה פומבית בין החניכים על החפצים והמוצרים. החניך שהציע את התמורה הגבוהה ביותר בעיני השופטים זוכה בחפץ.

דיון:

על מה היית מוכן לוותר תמורת משהו אחר?

מה משותף לכל הדברים עליהם ויתרנו? הם שלנו...

במקרה שחניך היה מציע בתמורה משהו ששייך לחניך אחר או לסניף כולו, האם צוות השופטים מאפשר את החילופים? האדם לא יכול לסחור במשהו של אחרים (אלא אם ייפו את כוחו לכך), זה לא תקף, "אין חבין לאדם שלא בפניו..." (גיטין פ"א משנה ו')

שלב ג' - הבנה כי החיים הינם פיקדון מהקב"ה

כל כמה חניכים מקבלים תנ"ך. מראים חידות (בספח) שפתרון הוא מקור: ספר, פרק ופסוק. על החניכים לפענח את החידה, למצוא את המקור ולומר מהי ההלכה שנלמדת מפסוק זה. תמורת כל תשובה נכונה מורידים חלק מפאזל, המהווה כיסוי לפלקט ומותנים לקבוצה. על הקבוצות לגלות מהו המקור המופיע על הפלקט ומה למדים ממנו.

הקבוצה המנצחת היא הקבוצה שצברה הכי הרבה נקודות, כאשר כל חלק מהפאזל = 1 נקודה, וגילוי הפסוק שעל הפלקט = 2 נקודות.

אפשר לתת לכל קבוצה רשימת מקורות בגימטריה ו"תרמילון" עם ההלכות בשפה פשוטה. עליהם למצוא את המקור ולהתאים להלכה. הקבוצה שמסיימת ראשונה מקבלת את המקור האחרון שמוביל לפסוק "שופך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלוקים עשה את האדם" (בראשית ט' ו').

מקור	פסוק	כתב חידה (מצורף בספח)
שמות כא' כ'	"וכי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבת ומת תחת ידו - נקום ינקם"	יהודה, דוד, רותי / כא' / ציור של כף
שמות כא' כו'	"וכי יכה איש את עין עבדו או את עין אמתו ושיחתה, לחפשי ישלחנו תחת עינו"	לא כאן + ריבוי נקבה / כח אדם בקיצור / וכו'
שמות לד' יט'	"כל פטר רחם לי וכל מקנך תזכר, פטר שור ושה"	ב' לד' יט'
ויקרא יח' כא'	"ומזרעך לא תעביר למולך ולא תחלל את שם אלוך אבי ה'"	אכ / חי / ארקיו
ויקרא יט' כה'	"וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם עורלתו את פרוי שלוש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל"	וביבקרברבאב יבטב כבגב
ויקרא יט' כז'	"לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית פאת זקנך"	20 / 9 10 / 1 200 100 10 6 7
ויקרא יט' כח'	"ושרט לבפש לא תתנו בבשרכם וכתובת קעקע לא תתנו בכם אבי ה'"	3.19.28
ויקרא כה' ד'	"ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה: שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור"	וי קראכ הד

על פלקט כתוב **ברא שיתט ו** (בראשית ט' ו').

ישנן מצוות רבות ואיסורים שונים על כל מיני תחומים בחיינו, הנובעים מכך שאיננו הבעלים. לא של עבדים, לא של ילדנו, לא של אדמתנו, תבואתנו ואפילו לא של גופנו. איננו הבעלים גם של נשמתנו וקל וחומר לא נשמותיהם של אחרים. האיסור לפגוע באדם נובע מכך ש"בצלם אלוקים עשה את האדם", החיים הינם פיקדון שהקב"ה נתן לנו ועלינו לשמור עליהם. אין לנו שום רשות לפגוע בהם כפי שאין לנו רשות לסחור או לוותר על משהו שאינו שלנו (כפי שראינו במשחק הראשון).

שלב ד' - הדגמת חשיבות החיים במקורות

חוזרים לפסוק מתחילת הפעולה. הרמב"ם בהלכות רוצח ושמירת הנפש, פרק יא' הלכה ד', כתב:

"אחד הגג (הכוונה היא למצוות בניית מעקה לגג) ואחד כל דבר שיש בו סכנה וראוי שיכשל בה אדם וימות. כגון שהיתה לו באר או בור בחצירו, בין שיש בו מים, בין שאין בו מים, חייב לעשות חוליא גבוהה עשרה טפחים, או לעשות לה כיסוי כדי שלא יפול בה אדם וימות. וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות, מצוות עשה להסירו ולהישמר ממנו ולהיזהר בדבר יפה יפה. שנאמר הישמר לך ושמור נפשך מאוד. ואם לא הסיר והניח המכשולות המביאין לידי סכנה, ביטל מצוות עשה ועבר בלא תעשה דמים"

הפסוק שלנו "הישמר לך ושמור נפשך" מובא אצל הרמב"ם בהקשר של שמירה על חייו וחיי הסובבים אותו. אומנם במקור הפסוק הוא עוסק במעמד הר סיני ובאיסור הגשמה של תמונה או פסל, אבל מדברי הרמב"ם נראה כי בתוך המושג של "ושמור נפשך מאוד", נכללים גם רבדים בסיסיים של אחריות כלפי החיים וזהירות מגרימת נזקים. זוהי אותה נפש שהקב"ה נתן לאדם כפיקדון, צריך לשמור עליה הן בעצם הקיום הפיזי, ורק מהכרה זו תוכל להתפתח גם שמירה רוחנית, זכירת מעמד הר סיני וכו'.

דיון:

אלו עוד התייחסויות של התורה לערכם של החיים אנחנו מכירים?

ביום חול ניתן לערוך תחרות פתרון כתבי חידה בין שתי קבוצות. כל קבוצה מקבלת כתב חידה של המקור הראשון. כשהיא מסיימת לפתור אותו, נציג רץ למדריך ותמורת הפתרון הוא מקבל כתב חידה נוסף, וכן הלאה.

בשבת, ניתן לערוך תחרות בין שתי קבוצות, כאשר כל קבוצה בתורה אומרת התייחסות שהיא מכירה. הקבוצה הראשונה שבגמרו לה הרעיונות - הפסידה. דוגמאות להתייחסויות במקורות:

- ✓ "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם" (דברים ד' טו)
- ✓ "לא תעמוד על דם רעך אני ה'" (ויקרא יט' טז)
- ✓ "כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפול הנפל ממנו" (דברים כב' ח')
- ✓ "שופך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלוקים עשה את האדם" (בראשית ט' ו')
- ✓ "ויברא אלוקים את האדם בצלמו בצלם אלוקים ברא אותו" (בראשית א' כז)
- ✓ "פיקוח נפש דוחה שבת" (יומא פה:)
- ✓ "וחי בהם ולא שימות בהם" (עבודה זרה כז:)
- ✓ "כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם ומלואו"

סיכום

היהדות מתייחסת באופן רציני, ערכי ומשמעותי ביותר לעצם החיים. הן כיוון שהחיים הם פיקדון שניתן לנו ואין לנו רשות לפגוע בו, והן מצד צלם אלוקים שקיים באדם, וכל פגיעה באדם פוגעת בצלם אלוקים "קטן". חשוב לשים לב שהשמירה על החיים הינה קודמת להתייחסות לתוכנם של חיים אלו. הרמב"ם לא מצמצם את מעשי הזהירות רק לחברה בה כולם שומרי תורה ומצוות, וכן קיום נפש אחת בישראל שווה לעולם כולו גם ללא ידע מוקדם על רמתה הרוחנית של נפש זו. החיים עצמם, קיום האדם בעולם, הוא השלב הראשוני ביותר עליו מדברת היהדות ועליו להתייחס בכובד ראש לכל בריאה של הקב"ה, ולשמור על חייו וחייה.

- נספח -

וביבקר באב יבטב כבגב

7 20 / 9 10 / 1 200 100 10 6

3.19.28

וי קראכ הד

יהודה, דוד, רותי / כא' /

לא כאן + ריבוי נקבה / כח אדם
בקיצור / וכו'

ב' לד' יט'

אכ / חי / ארקיו

קדושת החיים

 גיל החניכים: חבריא ג' (כיתות ט' ו' י"ב)

 מסרת הפעולה:

החניך יכיר בערכם של החיים על פי היהדות

 מבנה הפעולה:

הבחנה בין רוצח בשגגה לעבירות אחרות הנעשות שלא במודע
הכרה במשמעות צלם אלוקים שבאדם
לימוד החשיבות שמייחסת היהדות לחיי האדם ולפגיעה בהם
סיכום

 מהלך הפעולה:

שלב א' - הבחנה בין רוצח בשגגה לעבירות אחרות הנעשות שלא במודע

כל חניך מקבל כרטיסיה עם תיאור מקרה (נספח). על החניכים להתחלק לשלוש קבוצות: מזיד, שוגג, מתעסק, לפי תוכן המקרה. ניתן לשים שלוש שמיניות בריסטול שעל כל אחת כתוב "מזיד" או "שוגג" או "מתעסק", וכל חניך מתיישב ליד מה שנראה לו מתאים למקרה שבידו.

דוגמאות למקרים:

דני הדליק אור בשבת כי נראה לו מוגחך שזו מלאכה אסורה, הרי זה לא דורש מאמץ כלל.
יהודה התעורר באמצע הלילה, שכח ששבת והדליק את האור כדי למצוא את השעון שלו.
יוגב נשען על הקיר ובלי להתכוון לחץ על המתג והדליק את האור בחדר.
מקרים נוספים בנספח.

הגדרת מכנה משותף לכל קבוצת מקרים:

מזיד = האדם התכוון לעבור עבירה. רצה לעשות משהו שלילי.
שוגג = האדם התכוון לעשות את המעשה, אבל לא התכוון לעבור עבירה. היו חסרים לו נתונים (שכח, לא ידע שאסור וכו').
מתעסק = האדם כלל לא התכוון לעשות את המעשה.
איזה עובש הינו נתנים לכל אחת מהקטגוריות שהגדרנו?

הקראת תיאור רוצח בשגגה:

"מכה איש ומת מות יומת, ואשר לא צדה להאלוקים אינה לידו ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה"

(שמות כא' יג')

"וידבר ה' אל משה לאמור דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי אתם עוברים את הירדן ארצה כנען, והקריתם לכם ערים ערי מקלט תהיינה לכם ונס שמה רוצח נפש בשגגה... ואם בפתע בלא איבה הדפו או השליך עליו כל כלי בלא

צידה, או בכל אופן אשר ימות בה בלא ראות ויפל עליו וימות והוא לא אויב לו ולא מבקש רעתו. ושפטו העדה בין המכה ובין גואל הדם על המשפטים האלה. והצילו העדה את הרוצח מיד גואל הדם והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה וישב בה עד מות הכהן הגדול אשר משח אותו בשמן הקודש. ואם יצוא יצא הרוצח את גבול עיר מקלטו אשר ינוס שמה. ומצא אותו גואל הדם מחוץ לגבול עיר מקלטו ורצח גואל הדם את הרוצח, אין לו דם. כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול ואחרי מות הכהן הגדול ישוב הרוצח אל ארץ אחוזתו"

(במדבר לה' כח')

לכאורה דינו של רוצח בשגגה צריך להיות כמתעסק, הרי ודאי שהוא לא התכוון לעשות את המעשה. מדוע הרוצח הזה מוגדר כ"שגגה"? מדוע עובשו כ"כ חמור (לחיות בעיר מקלט עד מות הכהן הגדול, אסור לו לשאת במשרה ציבורית גם כשישחרר, ועוד)?

שלב ב' - הכרה במשמעות צלם אלוקים שבאדם

מושיבים חניך במרכז. שואלים את חברי הקבוצה "מי זה?" כל תשובה שהם מותנים נפסלת בטענה של חוסר דיוק. לדוגמא:

זה מנחם / לא. זה השם שלו. מי הוא?

הוא הבן של אלי ודבי / לא. זה היחוס המשפחתי שלו. / לא. גם שמעון הוא הבן של אלי ודבי. מי הוא עצמו?

הוא חבר שלנו מהקבוצה ומהכיתה / לא. זה הקשר שיש לכם איתו. מי הוא?

הוא ילד בחמד שמצייר יפה ומאוד נדיב / לא. אלו התכונות החיוביות שלו. מי הוא? וכו'

צריך להיזהר שהמשחק לא ימאס על החניכים ולהפסיק בשיא, כשיש בילבול קל בניו הוא באמת החניך הזה? ואולי אפילו - מי באמת אנחנו?

אנחנו זה הצלם אלוקים שבנו. אכן זה משהו לא מוגדר שקשה, ואולי בלתי אפשרי, להכניס במילים, אבל זה בדיוק אנחנו. זה מה שמבדיל אותנו מכל חפץ, מכל צומח, מכל כינוי, מכל מה שחיצוני לנו, למה שאנחנו באמת. להרחבה-

אדריאנוס קיסר שלא את עקילס העז: "על מה עומד העולם?" "על הרוח" ענה לו עקילס. "מה פגאוס רואה?" "גאיה אדריאנוס" "אני לא רואה את הרוח, לא יתכן שהעולם עומד על משהו בלתי נראה". ביקש עקילס מאדריאנוס להביא גמל ובל. כרך את הגמל סביב צוואר הגמל, משך הוא בצד אחד ואדריאנוס בצד אחר. הגמל נחן ונפל. "אמור גמל אעמוד" הציע עקילס. "איך אפשר?! הוא מת" קבע אדריאנוס. "מדוע אי אפשר? גופו של הגמל שלם כמקודש, לא פגענו בו כלל. מדוע הוא לא יכול לעמוד?!" "שלא עקילס." "כי הוצאת ממנו את רוחו" ענה אדריאנוס לעקילס, שגק, והבין שענה גס לעצמו. אכן העולם עומד על הרוח...

פריסת בריסטול ועליו הפסוק "שופך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלוקים עשה את האדם" (בראשית ט' ו'). האיסור לפגוע באדם אחר (וגם בעצמו) נובע מכך ש"בצלם אלוקים עשה את האדם". בכל אדם ישנו מעין חלקיק אלוקות, וכאשר אנחנו פוגעים בו, אנחנו לכאורה פוגעים בחלק אלוך ממעל שנמצא בתוכו. לכן דינו של הרוצח בשגגה (המתעסק לכאורה) חמור כל כך. הוא אכן שוגג ולא מתעסק כיון שהמצווה המוטלת עליו היא שמירת החיים שלו ושל סביבתו, עליו להימנע מלגרם נזק, עליו להיות ערני ולוודא שמעשיו זהירים ובטוחים. הרב נבנצאל (שיחות לספר במדבר שיחה כט') מסביר שדין רוצח בשגגה דומה לדין חמץ בפסח, ולדין נזקי ממונות. המשותף לכולם הוא שגם אי עשיה, אי זהירות, אי הקפדה מספיקה כדי שהאדם יאשם. כל מה שנדרש הוא

להיזהר - זו המצווה, ולכן תוצאה שלילית שנגרמה מחוסר זהירות דינה כשגגה ולא כמתעסק. לפי זה, אדם שלא נזהר, גם אם לא נגרם שום נזק במקרה מסוים זה, עבר על מצוות התורה. הוא חטא בכך שלא נזהר לשמור על חיי הזולת (או רכשו). הקב"ה ריחם עליו ולא נגרם נזק בפועל, אבל הוא צריך לתת את הדעת על ההתרשלות שלו ולתקן אותה, ולא לחכות לנזק שחלילה יבוא בפעם הבאה.

שלב ג' - לימוד החשיבות שמייחסת היהדות לחיי האדם ולפגיעה בהם

הצגה בשיתוף החניכים - עגלה ערופה (דברים כא' א'). המדריך מקריא את הפסוקים ומשתף חניכים תוך כדי להציג את הנאמר (כדאי להביא תלבושות מתאימות, או שלטים / כתרים עם התפקידים השונים).

כדאי להמחיש את הסוגיה בהשלכה לימינו - פיזור כותרות של מקרי רצח מהעיתונים (ולצערנו לא חסרים כאלו...). והסבר מה היה צריך לעשות במקרים אלו בהתאם לתיאור עגלה ערופה. לדוגמא: אם נערה נמצאת מתה ברכבה, ולא יודעים מי רצח אותה, יוצאים הרבנים הראשיים (כי אין לנו סנהדרין עדיין) ומוודדים את המרחק של מקום הגופה מכל הערים שבסביבה. גם אם מאוד ברור מה הכי קרוב - מוודדים. המדידה לא נעשית בחקירה משטרתית חסויה אלא בנוכחות קהל רב מגדול ועד קטן - כולם לוקחים חלק בכל התהליך: מדידה, בדיקת מרחק, הכרזת העיר הקרובה ביותר, זקני העיר (רב העיר או ראש הישיבה המקומית...). נשבעים שהם (כן, כן, הם עצמם) לא שפכו את הדם הזה, והם גם לא היו עדים לרצח, הכהנים (מי שמוחזק לכהן ואומר ברכת כהנים בבית הכנסת, עד שיהיו לנו הכהנים העובדים בביהמ"ק במהרה בימינו אמן) מתפללים למחילה, והמקום בו נמצאה הגופה נשאר שומם וחרב, אסור לזרוע או לבנות בו לעולם, המקום הופך לאתר הנצחה.

למה עושים כזה ענין ציבורי ממישהו שנמצא מת? נכון, זה עצוב מאוד וצריך להודיע למשפחה, אבל זה העסק של המשטרה, המכון הפתולוגי, לא של כל הערים מסביב?

אלא שאם נמצא מישהו מת זה מעיד על זילות בחיי אדם שקיים בחברה כולה, זו בעיה חינוכית וערכית וזו בעיה של כולם ובעיקר של מנהיגי הדור והמחנכים. ראשי העיר צריכים להישבע שהם לא ראו את האדם ולכן לא נתנו לו מזון או ליווי, הם לוקחים אחריות על כך שלא שמו לב למישהו שאולי יהיה בסכנה, ולא עזרו לו. אם יש רוצחים בחברה שלנו, זו בעיה של כולנו. כיוון, שכפי שראינו בהפעלות הקודמות, פגיעה באדם היא פגיעה בצלם אלוהים שבו, חוסר ערך לחיי אדם מעיד על בעיה חינוכית ערכית עמוקה. האדם מצווה להישמר ולהיזהר בחייהם של אחרים, לא להתרשל ולא לקחת סיכונים. אם גדלים אצלנו אנשים שמזלזלים באחריות זו על חיי אדם - זה משקף את היחס של כולנו לאדם, לאלוהים שבו, לערך החיים. וכל ראשי העיר והאומה, הרבנים, המנהיגים, הכהנים והסנהדרין, צריכים לעצור, לעשות חושבים, ולעסוק בסוגיה החינוכית הזו קבל עם ועדה.

סיכום

למדנו את דיני החמור של רוצח בשגגה והבנו כי מצווה עלינו לשמור על החיים ולהימנע מכל נזק לנו או לאחרים. הכרנו בכך שמהות האדם היא צלם האלוהים שבו, ולכן ישנה חשיבות רבה כל כך לחיי. כאשר זילות בחיי אדם הופכת להיות תופעה חברתית זו בעיה של כולנו, זה מצריך מחשבה וחינוך מחודש של החברה כולה. בתקופה שלנו כשרבים כל כך מקרי האלימות, הרצח, האדישות כלפי פגיעה בחיי אדם, תאונות הדרכים, שביתות רופאים, מטחי קטיושות וכו' - עלינו לחזור לעומק החינוכי, להבהיר לעצמנו ולסביבתנו את חשיבות חיי האדם וערכם, את המחויבות לשמירה עליהם, ואת החומרה הרבה של פגיעה בהם.

דני הדליק אור בשבת כי נראה לו מגוחך שזו מלאכה אסורה,
הרי זה לא דורש מאמץ כלל

יהודה התעורר באמצע הלילה, שכח ששבת והדליק את האור
כדי למצוא את השעון שלו

יוגב נשען על הקיר ובלי להתכוון לחץ על המתג והדליק את
האור בחדר

גלעד לא צם ביום כיפור. זה נראה לו פרימטיבי ומגוחך

שחר קם בבוקר עשרה בטבת, צחצח כהרגלו שיניים ורק אז נזכר
שהיום צום

בדרכו של יורם לבית הכנסת בתשעה באב, הוא עבר דרך הגינה
הציבורית. פתאום התחילו הממטרות לפעול ובטעות נכנסו ליורם לפה
כמה טיפות מים

ירון אוהב מאוד לאכול המבורגר עם גבינה צהובה. זה טעים,
ואז מה אם זה לא כשר?

מוטי קנה סנדוויץ' במאפיה של רשת מוכרת וכשרה. רק אח"כ התברר
לו שהרבנות הורידה את הכשרות וכנראה הוא אכל טריפה

כל החבר'ה בצבא צוחקים על יונתן שהוא דוס, ולכן הם דחפו לו
לפה בכח מאכל לא כשר, שידע מה הוא מפסיד...

פיני נתפס על שוד בנק

רוני ויקי היו שותפים במכירה ארבת המינים. כאשר הם חילקו את
הרווחים, רוני טעה בחשבון ולקח 500 ₪ יותר ממה שהיה צריך

אהרון אסף את החפצים שלו לקראת היציאה הביתה לשבת, ורק כשהוא
הגיעה הביתה הוא שמ לב שהארנק של דודי (השותף שלו בחדר), נמצא
אצלו בתיק

החיים בידים שלך!

 גיל החניכים: חבריא א' ב' (כיתות ג'-ז')

מטרת הפעולה:

החניכים יכירו בממדיו החמורים של אבדן חיי האדם במדינה (בשל הקטל בכבישים בפרט), ויתעוררו ליצור בתיקון המצב.
החניכים יבינו כי אמנם ישנם גורמים 'רשמיים' רבים האחראיים לפעול למניעת ההרג, ועם זאת, לכל אחד מאיתנו יש את היכולת והחובה לפעול ליצירת מציאות בטוחה יותר.
החניכים יבינו ששינוי גדול מתחיל ממעשים קטנים, ויחשבו על דרכים מעשיות בהן הם עצמם יכולים להשפיע על המציאות בתחום הזהירות בדרכים, ולהציל נפשות מישראל!

מבנה הפעולה:

הכרה במספרם האדיר של הרוגי התאונות ובירור מיהם הגורמים האחראים לכך
הבנה כי האחריות על הקטל בכבישים אינה מוטלת רק על גורמים מסוימים, אלא על כל אחד מאיתנו
חשיבות המעשה הקטן שלי בשמירה על בטיחות, כמשפיע על שינוי גדול במציאות בדרכים
דרכים מעשיות להשפעה ולשינוי

מדריך שים לב!

פעולה זו מיועדת לטווח גילאים רחב. בכמה נקודות במהלך הפעולה הבאנו רעיונות שונים להעברה, עליך כמדריך להפעיל שיקול דעת בבחירת התכנים ודרכי ההעברה מתוך המבחר המוצע בפעולה. מעבר לכך, ההבדל בין העברת הפעולה לגילאים השונים יבוא לידי ביטוי בצורה שבה תנחה במהלכה את הדיון בין החניכים: השאלות שתבחר להציג, רמת התשובות אשר להן תצפה מהחניכים, וכמובן - אופי התפתחות השיחה שתוביל עם חניכך. הכל בידים שלך!

1 מהלך הפעולה:

שלב א' - הכרה במספרם האדיר של הרוגי התאונות ובירור מיהם הגורמים האחראים לכך

לקראת הפעולה נתלה על קירות החדר כחמש מאות עיגולים שחורים. (זה דורש השקעה לא קטנה, אבל יכול לעורר חזק את החניכים להכיר במציאות הקטל בכבישים. מומלץ להשקיע!)
המדריך ישאל את החניכים מה לדעתם מסמלות הנקודות התלויות על הקיר.
נאפשר לחניכים להעלות רעיונות אפשריים, ולבסוף, אם לא יגיעו לכך מעצמם, נספר להם כי כל עיגול מסמל אדם שנהרג בשנה האחרונה בתאונת דרכים, שכן על פי הסטטיסטיקות, כחמש מאות בני אדם נהרגים מדי שנה בתאונות דרכים. נקווה שעומס הנקודות השחורות יותיר בחניכים רושם מזעזע של עוצמת האובדן.

נשאל את החניכים:

מיהם לדעתכם האחראים למותם של האנשים הרבים כל כך?
נבקש מהחניכים לחשוב על הגורמים השונים האחראים להתרחשותן של תאונות הדרכים. (הנהגים, הולכי הרגל, משרד התחבורה - הרשות המחוקקת, מערכת החינוך, המשטרה, מע"צ וכו').

כדאי לרשום את תשובות החניכים על גיליון גדול, כך תפרש לעינינו תמונה רחבה של גורמי תאונות הדרכים הקטלניות.

שלב ב' - הבנה כי האחריות על הקטל בכבישים אינה מוטלת רק על גורמים מסוימים, אלא על כל אחד מאיתנו

נספר לחניכים על תאונת הדרכים הבאה. זהו תיאור אמיתי של תאונה שהתרחשה לפני מספר שנים:

הנהג החליק על הכביש, התנגש במשאית - ונהרג

הערכה במשמרה: הנהג הסע במהירות מופרזת * ראש לשכת התנועה בחיפה : בחודשיים האחרונים היו

במקום מספר תאונות קטלניות..."

כתוצאה מהכביש הרטוב ומהירות נהיגה מופרזת.
"המשאית הייתה מעוכה לגמרי, כאילו נכנסה בקיר בטון", סיפר ראש לשכת התנועה במרחב חיפה, סנ"צ הרצל יוסף.
"רק בחודשים האחרונים היו בקטע הזה של הכביש מס' תאונות שגבו מחיר דמים", הוסיף סנ"צ יוסף, "ואני לא רואה איך זה הולך להשתנות בזמן הקרוב".

עבר לנתיב הנגדי, והתנגש במשאית סמיטריילר שהגיעה מכיוון פרדיס, ולא הספיקה לבלום ולמנוע את ההתנגשות. מייד לאחר התאונה הגיעה למקום ניידת טיפול נמרץ של מד"א, שקבעה את מותו של נהג האיסוזו. נהג המשאית שנפצע קל, הועבר לבית החולים הלל יפה בחדרה. לאחר שקיבל טיפול, הוא שוחרר מבית החולים.

הרוג ופצוע קל - זהו המחיר שגבה אתמול לפנות בוקר כביש ואדי מילק, לאחר שמשאית סמיטריילר ורכב מסחרי מסוג איסוזו, התנגשו בעיקול של הכביש הרטוב. כתוצאה מכך נהרג נהג האיסוזו, ונהג המשאית נפצע קל.
התאונה אירעה בשעת בוקר מוקדמת, כשהכביש עדיין היה חשוך.
מדובר בקטע כביש צר ומפותל, שעליו נוסעות משאיות רבות. מכונית האיסוזו שבה נהג ברוך שיינפלד בן 52 מהיישוב קציר, נסעה מיקנעם לכיוון זכרון יעקב, לפתע איבד הנהג את השליטה על הרכב,

בוחני התנועה שהגיעו למקום התאונה, העריכו לאחר בדיקות ראשוניות, כי נהג המכונית הפרטית איבד שליטה ברכב,

נספר לחניכים כי אנו מקימים וועדת חקירה שתפקיד לברר מי אחראי להתרחשות התאונה. נחלק את החניכים לקבוצות, כך שכל קבוצה תייצג גורם אחד מתוך כלל הגורמים האחראיים לתאונות הדרכים, שהעלו החניכים בשלב הקודם. קבוצה נוספת, בת שלושה חניכים, תהווה "וועדת החקירה".
כל קבוצה תכין במשך כמה דקות נאום קצר, שבה היא תתאר בפני הוועדה האם היא קשורה לתאונה או לא, האם יש לה חלק ואשמה באירוע הקטלני, או שהיא אינה מעורבת בה, ונקייה מאשמה. הוועדה תדון בטיעונים השונים ותגיע להכרעה לזי מהגורמים אחריות על התאונה.
לאחר 'החלטת הוועדה', נכנס את החניכים לדיון. נשאל אותם מה הם חושבים על אותם גופים שיצאו זכאים בהחלטת הוועדה:

האם הם אכן זכאים?

האם יש גורם שניתן לומר שאינו נושא באחריות לתאונות הדרכים?

האם העובדה שיש מישהו שאחריותו פחותה מגורם אחר, מסירה ממנו, מצד האמת, את האחריות המוטלת עליו???

נגיע עם החניכים להבנה שלכל גורם יש אחריות המוטלת עליו, וכל אחד צריך להיות בידון בפני עצמו. ייתכן, אמנם, שמישהו לא הואשם על ידי הוועדה, כי היה גורם אחר שנשא באחריות כבדה יותר, ואולם זה לא משנה את האמת: כל מי שיכל להביא לכך שהמצב יהיה שונה ולא עשה זאת, הוא אחראי, גם אם יש אחראים נוספים!

נרחיב את דוגמת התאונה שהבאנו למציאות ההרג בדרכים נשאל את החניכים: האם לכם עצמכם יש חלק באחריות על הקטל בכבישים? התשובה המתבקשת לכאורה היא לא! החניכים לא היו במקום התאונה, הם לא הכירו את הנפשות הפועלות, הם אינם בעלי סמכות מקצועית-ביצועית בתחום זה של הבטיחות בדרכים וכו'. אבל, מכיוון שמדובר בתופעה חברתית גורפת, ולא במקרה של תאונה בודדת, אזי לנו יש אחריות חברתית גורפת, לכל אחד ואחת מאיתנו; החל בפעולות למען הגברת המודעות בציבור, דרך פנייה לגורמים אחראיים וכלה באחריות אישית שלנו לשמירת כללי הבטיחות.

שלב ג' - חשיבות המעשה הקטן שלי בשמירה על בטיחות, כמשפיע על שינוי גדול במציאות בדרכים

בשלב זה נעורר את החניכים לתחומי זהירות ובטיחות שונים בהם הם יכולים לעשות תיקון: להקפיד על עצמם, ולהזהיר את זולתם.

נשחק עם החניכים משחק זיכרון: "לוקחים אחריות אישית" בנושא. נציג בפניהם על גבי כרטיסים היגדים המתארים התנהגויות זהירות שביכולתם לנהוג בהן, או פעילויות השפעה שהם יכולים לנקוט בהן. את ההיגדים נחלק לשני חלקים - כל חלק ייכתב על כרטיס נפרד. נחלק את החניכים לקבוצות משחק, והם יתבקשו להתאים, על פי כללי "משחק הזיכרון", בין שני חלקי כל הגד, המשלימים זה את זה.

אפשרות אחרת, המתאימה לשבטים-קבוצות צעירים יותר היא, לבנות את חלקי ההיגדים בצורת "דומינו" שכל השבט-הקבוצה מרכיבים ביחד, או שכל חניך מחזיק בחלק ותורם אותו לשרשרת ה"דומינו" בהגיע תורו. עוד דרך, שתתאים לשבטים-קבוצות בוגרות, היא לשחק "תן קו" על ההיגדים השונים, בין שתי קבוצות, המנסות כל אחת לזהות את משמעותיהם של היגדים רבים ככל האפשר.

רשימת ההיגדים:

- ✓ אני חוגר תמיד חגורת בטיחות / גם מאחור
- ✓ אף פעם לא ארד לכביש / בלי שאסתכל לכל הצדדים
- ✓ אני עולה על אופניים / עם קסדה על הראש
- ✓ נתקלתי במפגע בכביש / אני מזווח למבוגר שיתרע על כך
- ✓ בלילה וגם בחורף / אני תמיד בודק שהדלקון אורות
- ✓ אני מעיר בעדינות / להולך רגל שחצה באדום
- ✓ אני לא עולה על אופניים / לפני שבדקתי שיש די אוויר בגלגלים
- ✓ בנסיעה ממושכת וארוכה / אני מזכיר לנהג לעצור להתרעננות ומנוחה
- ✓ לפני שמתחילים בנסיעה / אני מזכיר לבדוק שכל זלתות הרכב סגורות היטב
- ✓ אני הולך בדרך בחושך / עם בגדים בהירים ומחזיר אור
- ✓ גם כשהדרך פנויה ואף אחד לא רואה... / אני חוצה רק באור ירוק!
- ✓ גם במעבר חציה מרומזר / אני חוצה רק אחרי שהסתכלתי לכל הצדדים
- ✓ אני שם לב ומקפיד / שאנחנו שומרים מרחק מהרכב שלפנינו
- ✓ כל אחי הקטנים / יושבים על כיסאות בטיחות
- ✓ הנהג ברכב שאני נוסע בו / לעולם לא ידבר בפלאפון בזמן הנסיעה
- ✓ כשמנסים ביחד ברכב - לא נשתולל! / נאפשר לנהג להיות מרוכז בנסיעה

רצוי כמובן, שתוסיפו מעצמכם עוד היגדים כדי הדמיון וכרוחב המחשבה שלכם.

בתום המשחק, כשכל חלקי ההיגדים יורכבו, נצביע שוב על 500 העיגולים התלויים על הקיר, המייצגים את ממוצע ההרוגים בתאונות דרכים בשנה, ונשאל את החניכים האם לדעתם, אם הם אכן יישמו את כל הכתוב בהיגדים, הם יצליחו להשפיע על מצב תאונות הדרכים, ולמנוע הרוגים, והרי הם רק מעט חניכים צעירים...

לקבוצות-שבטים בוגרים:

נציג בפני החניכים שלוש תמונות:

תמונת אנשים רבים העומדים בהפגנה

תמונת גשם

תמונת אדם המצביע בקלפי

נשאל את החניכים מהו לדעתם המשותף בין שלוש התמונות? נגיע עם החניכים להבנה כי אלו הן שלוש דוגמאות לדברים גדולים (גשם, כוח של הפגנה ציבורית ותוצאות בחירות) המורכבים מהרבה הרבה חלקים קטנים (טיפות, אנשים...).

נבקש מהחניכים לחשוב על מה שנוכל ללמוד מכך לעניין יכולת השפעתנו לשינוי מציאות הקטל בכבישים. נבין עם החניכים שהשפעת הפרטים הקטנים על היווצרות הדבר הגדול, נכונה ללא ספק, גם לעניין הבטיחות בדרכים: אם כל אחד מאיתנו ידאג לאחריות שלו על עצמו ועל הסובבים אותו... תצטרף טיפה ועוד טיפה למטר רב עוצמה > יצטרף אדם אחד ועוד אדם להפגנה גדולה > פתק ועוד פתק יהפכו למנדטים של מפלגה... > ואנחנו - במאמצינו הקטנים - נצטרף ליצירת חברה בטוחה יותר!

לקבוצות-שבטים צעירים:

כדאי להמחיש את המסר: לכתוב את ההיגדים על צורות של טיפות גשם, ולהסביר לחניכים כיצד מעשה אחד ועוד אחד, טיפה ועוד טיפה - יכולים להצטרף לימטר של ברכה, לשינוי המציאות בדרכים, לחברה אחראית ובטוחה!!!

שלב ד' - דרכים מעשיות להשפעה ושינוי

ועכשיו - הלכה למעשה.

נציג בפני החניכים את דברי חז"ל במשנה וסנהדרין פ"ד, משנה ה':

"לפיכך נברא האדם יחידי, ללמדך

שכל המאבד נפש אחת מישראל -

מעלה עליו הכתוב כאילו אבד עולם מלא

וכל המקיים נפש אחת מישראל

מעלה עליו הכתוב

כאילו קיים עולם מלא"

נחזק עם החניכים את הכוח שביתן להם להשפיע על הצלת נפשות בישראל, ונבקש מהם לחשוב על דרכים בהן יוכלו באופן מעשי להשפיע ולשנות. תמורת כל רעיון שיעלה חניך (ואנחנו כמובן מכבדים ומעודדים כל רעיון), נסיר עיגול אחד מ- 500 העיגולים שעל הקיר, על מנת להמחיש את יכולתנו בהצלת חיים ובמניעת הרוגים ממש! את הרעיונות לא נשאר לתיאוריה, אלא נקבל עם החניכים החלטות ליישום שבטי, כבר מהתקופה הקרובה.

דוגמאות לעשייה אפשרית:

- ✓ ארגון חידון זה"ב בסניף או בשכונה
- ✓ ליצור טבלת נקודות זכות בבית לחוגרי חגורת הבטיחות
- ✓ לארגן לחניכי הסניף/לחושבי השכונה שיחה עם משפחה פגועת תאונה
- ✓ לעמוד בצומת/בכניסה לשוב עם שליטי תזכורת להדלקת אורות, לחגירת חגורות וכו'
- ✓ להציע דגם לאופניים הבטיחותיים ביותר - ולהכין לו ג'ינגל פרסום

- ✓ לפנות בכתב למשרד התחבורה
- ✓ להכין "תפילת הדרך" מקושטת ויפה לתלייה על המראה הקדמית ברכב, עם תזכורת נהלי בטיחות, ולחלקה להורים/לחושבי השכונה/לחושבי הישוב
- ✓ לבקר פצועי תאונות בבתי חולים, לשמוע מהם את סיפור התאונה ולדווח עליו בעלון הסניפי
- ✓ לחלק תעודות הצטיינות עם סוכריה לנהגים ולהלכי רגל שהקפידו על כללי הבטיחות

ועוד... סומכים עליכם ובעיקר על החניכים שלכם! בהצלחה!

סיכום

ראינו בפעולה זו, עד כמה חמורה מציאות ההרג בדרכים, וכי אין גורם אחד בלעדי האחראי למציאות זו. גם אם ישנם גורמים שיכולת ההשפעה שלהם גבוהה יותר, אין ספק שהאחריות לשינוי מוטלת על כתפי כולנו. בלקיחת אחריות על הרגלי ההתנהלות בדרך שלנו, קודם כל, ושל הסובבים אותנו, נוכל לתרום לשינוי גדול ביצירת חברה בטוחה וזהירה. ואם זכינו להציל נפש אחת מישראל... קיימנו עולם ומלואו!

החיים בידים שלך!

 גיל החניכים: חב"א ב' ג' (כיתות ח"ב')

מטרת הפעולה:

החניכים יכירו בממדיו החמורים של אבדן חיי האדם במדינה (בשל הקטל בכבישים בפרט), ויתעוררו לצורך בתיקון המצב.

החניכים יבינו כי אמנם ישנם גורמים 'רשמיים' רבים האחראיים לפעול למניעת ההרג, ועם זאת, מוטלת עלינו חובת הערבות ההדדית ולכל אחד מאיתנו יש את היכולת והחובה לפעול ליצירת מציאות בטוחה יותר.

החניכים יבינו ששינוי מלא של המציאות, ראשיתו בעשייה אחראית, נחושה ומתמדת, של יחידים. החניכים יכירו בחשיבות המעשים הקטנים, היוצרים יחד השפעה גדולה, ויחשבו על דרכים מעשיות בהן הם עצמם יכולים להשפיע על המציאות בתחום הזהירות בדרכים, ולהציל נפשות מישראל!

מבנה הפעולה:

הכרה במספרם האדיר של הרוגי התאונות וביורר מיהם הגורמים האחראים לכך
"תכנית הבראה": מיהו האחראי לתיקון המצב?
כל נפגע הוא אחינו - אחריותנו על חיו של כל אדם מישראל
הכרחיות הפרטים לבניין המכלול
אלקנה - שינוי של יחיד באמונה ובהתמדה
דרכים מעשיות להשפעה ולשינוי.

מהלך הפעולה:

שלב א' - הכרה במספרם האדיר של הרוגי התאונות וביורר מיהם הגורמים האחראים לכך

לקראת הפעולה נתלה על קירות החדר כחמש מאות עיגולים שחורים. (זה דורש השקעה לא קטנה, אבל יכול לעורר חזק את החניכים להכיר במציאות הקטל בכבישים. מומלץ להשקיע!) המדריך ישאל את החניכים מה לדעתם מסמלות הנקודות התלויות על הקיר. נאפשר לחניכים להעלות רעיונות אפשריים, ולבסוף, אם לא יגיעו לכך מעצמם, נספר להם כי כל עיגול מסמל אדם שנהרג בשנה האחרונה בתאונת דרכים, שכן על פי הסטטיסטיקות, כחמש מאות בני אדם נהרגים מדי שנה בתאונות דרכים. נקווה שעומס הנקודות השחורות יותיר בחניכים רושם מזעזע של עוצמת האובדן.

נשאל את החניכים:

מיהם לדעתכם האחראים למותם של האנשים הרבים כל כך? נבקש מהחניכים לחשוב על הגורמים השונים האחראים להתרחשותן של תאונות הדרכים. (הנהגים, הולכי הרגל, משרד התחבורה - הרשות המחוקקת, מערכת החינוך, המשטרה, מע"צ וכו').

כדאי לרשום את תשובות החניכים על גיליון גדול, כך תפרש לעינינו תמונה רחבה של גורמי תאונות הדרכים הקטלניות.

שלב ב' - "תכנית הבראה": מיהו האחראי לתיקון המצב?

נחלק את השבט-הקבוצה לקבוצות בנות 5-7 חניכים, ניתן להם דפים ועטים וכל קבוצה תתבקש לחשוב בצורה רצינית ויסודית על תכנית הבראה לפתרון בעיית הקטל בכבישים, תוך התייחסות לנקודות הבאות:

מיהם האחראים לפתרון הבעיה והמעורבים, בשל כך, בתכנית

מהם שלבי התכנית

על מי מוטל כל שלב בביצוע התכנית

מהו התקציב הדרוש לשם ביצוע התכנית

על מנת לאפשר חשיבה מעמיקה, ניתן לקבוצות כרבע שעה לפחות לבניית התכנית. כשיסיימו נחזור למליאה השבטית-קבוצתית, וכל קבוצה תציג בפני כולם את התכנית שבנתה.

נבדוק עם החניכים, לאור התכניות השונות:

מי עומד במוקד השינוי?

מיהם האחראים הראשיים לפתרון הבעיה? מדוע?

בהמשך נחזור למסקנות, להן נגיע עם החניכים.

שלב ג' - כל נפגע הוא אחיו - אחריותנו על חייו של כל אדם מישראל

נספר לחניכים על חברה/ה שלנו שנסע (נמשיך בלש' זכר...) עם אביו ועם אחיו ברכב. האח לא היה חגור והאב נסע במהירות גבוהה הרבה מעל המותר כחוק. בנקודה מסוימת של הנסיעה, ארעה תאונת התנגשות, ואחיו של חברנו נפצע באורח קשה.

החבר מרגיש מאז ייסורי מצפון כבדים, ומתחבט בשאלה האם הוא אחראי להתרחשות התאונה.

נפנה את השאלה לחניכים ונבקש מהם להביע את דעתם בעניין. לאחר שנשמע את טיעוניהם, נכריז באופן דרמטי ועצמתי כי האח הפצוע... הוא לא רק 'אח' של החבר שהבאנו כאן, לצורך המתודה. האח הזה של חברנו - הוא כל פצוע וכל הרוג בתאונות הדרכים. הוא בעצם האח של כל אחד מכם, של כל אחד מאיתנו!

צונו בפירוש על "לא תעמד על דם רעך" וויקרא י"ט, ט"ז לכל אחד ואחד מאיתנו יש אחריות על כל הרוג שפגשנו בצורה סמלית בפתיחת הפעולה, ועל כל פצוע, מאלפי הפצועים המצטרפים לרשימת הדמים בכל שנה. כולם רעים שלנו. כולם אחים. אמנם יש גורמים רבים אחרים, עליהם מוטלת האחריות שלהם, אך גם לנו כיחיד, כחלק ממשפחה, מסניף, משכונה, מעיר וכן הלאה, יש את האחריות שלנו על חייו של כל אדם מישראל! ויש להדגיש כי ערך שמירת חיי אדם, מכוון, כמובן, גם לכל אדם, הנברא בצלם אלקים.

תוכלו ללמוד עם החניכים את דברי הרב אליעזר מלמד:

"לא תעמוד על דם רעך" - כתב השולחן ערוך בחלק חושן משפט סימן תכ"ו אדם הרוואה את חברו טובע בים, חייב לקפוץ ולהצילו, וכן אם רואה ששודדים באים להרוג אדם מישראל, חייב לנסות להצילו. וכן אם נודע לו שגויים מתכוננים להרוג את חברו, והוא יכול לפעול כדי לבטל את עצתם, הרי הוא חייב לעשות את כל מה שביכולתו בכדי להצילו. ואם העלים עינו, ולא פעל להצלתו, עובר בזה על הלאו: "לא תעמוד על דם רעך". כלומר, בנוסף למצווה האישית, לשמור את הנפש, יש כאן מצווה נוספת לשמור על נפש הזולת, ולעשות את כל מה שביכולתנו כדי להצילו.

ופסקי הלכות בענייני נהגה / הרב אליעזר מלמד מתוך "שע יחינו"

כעת נחזור לתוצאות "תכניות הבראה" שהכינו החניכים בשלב הקודם ונבחן עד כמה מצאנו את עצמנו אחראים על יצירת שינוי מציאות הקטל וההרג, כפי שאנחנו אכן אחראים לכך. (אם החניכים אכן העמידו את עצמם במקום מרכזי ביצירת השינוי - שבח אותם על כך!!!)

שלב ד' - הכרחיות הפרטים לבניין המכלול

נחלק את החניכים לשתי קבוצות. נספר להם כי יש להם היום פעילות מעניינת וחשובה מאוד עבורם, והם צריכים להכריע -

קבוצה א': האם ללכת לפעילות זו או להפגנה חשובה, המתקיימת בזמן הפעילות?
קבוצה ב': האם ללכת לפעילות זו או ללכת להצביע לבחירות לכנסת, המתקיימות בזמן הפעילות?

(עליך המדריך לבחור פעילות שתהיה משמעותית לחניכך לצורך ההתלבטות. זה יכול להיות טיול מסעיר, מפגש חברים משכבר הימים, סרט מעולה שמוקרן רק היום וכו').

נבקש מהחניכים להתלבט בקבוצות, ולהעלות שיקולים וטענות לכל צד בהתלבטות. כשנחזור למליאה השבטית-קבוצתית, נברר עם החניכים מהו המוקד המשותף לעניין ההפגנה ולעניין הבחירות. נכיר בכך שהשניים מהווים מכלול גדול, הבנוי מפרטים. ללא הפרטים, אין קיום למכלול. נבקש מהחניכים לחשוב מה עשויות ללמד אותנו דוגמאות אלה על יכולתם בנשיאת אחריות לשינוי תחום אבזן חיי האדם במדינה בכלל, ובתחום הקטל בכבישים בפרט.

שלב ה' - אלקנה - שינוי של יחיד באמונה ובהתמדה

נספר כעת לחניכים על תקופה אחרת בעם ישראל: סוף תקופת השופטים - מצב העם בבי רע. באין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה. בעיות של ע"ז, גילוי עריות ושפיכות דמים - פסל מיכה, מעשה הפילגש בגבעה. מלחמות אחים - נגד שבט בנימין, אין נבואה. אין מנהגות. חפני ופנחס הכהנים מתנהגים בצורה לא ראויה. עמים שונים באים להלחם בעם ישראל. (המדריך ירחיב בסיפור המצב וייעזר בתיאורים בספר שופטים, במידת הצורך).
נספר לחניכים על אדם אחד שחולל שינוי. לאדם זה קראו אלקנה.
נלמד עם החניכים את המדרש הבא:

”וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִן הָרִמָּתִים צוּפִים מֵהָר אֶפְרַיִם וְשֵׁמוֹ אֱלֻקָּנָה בֶּן יִרְחֵם בֶּן אֵלִיהוּא בֶּן תַּחוּ בֶּן צוּף אֶפְרַתִּי...וַעֲלָה הָאִישׁ הַהוּא מֵעִירוֹ מִיָּמִים יָמִימָה לְהִשְׁתַּחֲוֹת וּלְזַבֵּחַ לַה' צֶבֶא-וֶת בְּשִׁלָּה...”

אלקנה היה מעלה עמו לרגל את אשתו בנו ואחיותיו וכל קרוביו. ובאים ולנים ברחובה של עיר, והייתה המדינה מרגשת והיו שואלין אותן להיכן תלכו? ואומרים לבית ה' שבשילה, שמשם תצא תורה ומצות, ואתם למה לא תבואו עמנו ונלך יחד? מיד עיניהם משגרות דמעות אומרים להם בלך עמכם? ואומרים להם הן. עד לשנה הבאה חמשה בתים, לשנה אחרת עשרה בתים, עד שהיו כלם עולים. ובדרך שהיה עולה שנה זו - לא היה עולה שנה אחרת, עד שהיו כלם עולים.

אמר לו הקב"ה: אלקנה! אתה הכרעת את ישראל לכף זכות, וחנכתם במצות, וזכו רבים על ידך, אני אוציא בן ממך שיכריע את ישראל לכף זכות ויחנך אותם במצות. הא למדת שבשכר אלקנה שמואל.

(ילקוט שמעוני א')

נדון עם החניכים כיצד הצליח אלקנה, אדם יחיד, לחולל את השינוי? (כדאי להתייחס לנקודות חשובות העולות מתוך המדרש: העלייה לרגל דווקא, ולנים ברחובה של עיר, מיד עיניהם משגרות דמעות, ולתכונות של אלקנה המתגלות במדרש זה, לדוגמא: התמדה, סבלנות, ענווה)

נגיע עם החניכים להבנה שאלקנה לא הקים תנועה 'להשבת העם לשילה', או התלונן על מצב העם בעומדו מנגד, הוא גם לא התיימש מהמצב ולא נשאר בבית בטענה שימה כבר אדם אחד יכול לשנות...! המעשה שעשה אלקנה כיחיד נראה קטן וכאילו לא משמעותי, אך דווקא מעשה זה, שנעשה מתוך אמונה בו ובעם, הצליח להכריע את ישראל לכף זכות!

נבקש מהחניכים לחשוב איך יכולה דרכו של אלקנה ללמדנו על אחריותנו ועל כוחנו בשינוי היום.

נחבר את מעשה אלקנה לשלב הקודם, בו פגשנו בכוח מעשה הפרט לבנות את השינוי בכלל. נבין עם החניכים שהשפעת הפרטים הקטנים על היווצרות הדבר הגדול, נכונה ללא ספק, גם לעניין ערך חיי האדם והבטיחות בדרכים: אם כל אחד מאיתנו ידאג לאחריות שלו על עצמו ועל הסובבים אותו... < תצטרף טיפה ועוד טיפה למטר רב עוצמה > יצטרף אדם אחד ועוד אדם להפגנה גדולה < פתק ועוד פתק יהפכו למנדטים של מפלגה... > ואנחנו - במאמציו הקטנים - נצטרף ליצירת חברה בטוחה יותר!

כל אחד מאיתנו מצווה ויכול לקחת חלק בתהליך ה'הבראה' בתחום השמירה על חיי האדם: בעירור המודעות הציבורית ובשינוי נחוש ועקבי המתחיל ממני ומהסביבה שלי. האפשרות לשינוי מציאות ההרג ההמוני, שבאה לידי ביטוי סמלי ב 500 העיגולים השחורים התלויים לנגד עינינו, מתחילה מכל אחד מאיתנו. אלקנה - "עד לשנה הבאה חמשה בתים, לשנה אחרת עשרה בתים, עד שהיו כלם עולים" ואנחנו - בשנה זו פחות הרג ובשנה הבאה פחות שניים. עד שיפסק הקטל לגמרי, בעז"ה.

שלב ו' - דרכים מעשיות להשפעה ולשינוי

נבקש מהחניכים להתארגן בצוותי חשיבה בני 3-5 חניכים, להגדרת המעשים שאנחנו צריכים ויכולים לקחת על עצמנו כפרטים וכקבוצה, ליצירת שינוי בכל הקשור לתחום הזילות בחיי אדם ואבזן החיים, ובפרט בתחום הזה"ב. לאחר הדיונים בצוותים, נחזור למליאה הכללית וננסה לבחור מתוך ההצעות - הצעה אחת או יותר שאנחנו יכולים להעביר למעשה ביחד ולחוד.

סיכום

"לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין להבטל ממנה" ואבות ב, כ"א.
ראינו בפעולה זו, עד כמה חמורה מציאות ההרג בדרכים, וכי אין גורם אחד בלעדי האחראי למציאות זו. גם אם ישנם גורמים שיכולת ההשפעה שלהם גבוהה יותר, אין ספק שהאחריות לשינוי מוטלת על כתפי כולנו, אף אחד אינו בן חורין להבטל ממלאכה זו שהיא בדמנו. ערבות ואחריות הדדית מוטלת עלינו במובהק בתחום זה של "לא תעמוד על דם רעך". מעשים של יחידים, אם הם טבולים בשפע של אמונה, ברצון ובהתמדה, יכולים להוביל לשינוי גדול ומשמעותי. הדברים אמורים, כמובן, גם לתחום זה של הצלת-חיי-אדם: בלקיחת אחריות על הרגלי ההתנהלות בדרך שלנו, קודם כל, ושל הסובבים אותנו, מכל לתרום לשינוי גדול ביצירת חברה בטוחה וזהירה. ואם זכינו להציל נפש אחת מישראל... קיימנו עולם ומלואו!

"לפיכך נברא האדם יחיד
ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל
מעלה עליו הכתוב כאילו אבד עולם מלא

וכל המקיים נפש אחת מישראל
מעלה עליו הכתוב
כאילו קיים עולם מלא"

(משנה סנהדרין פ"ד משנה ה')